

Regeringskansliet

Sveriges åttonde periodiska rapport
till FN:s kommitté mot tortyr

Inledning

I enlighet med artikel 19 i konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning ger Sverige härmed in sin åttonde periodiska rapport. Rapporten omfattar lagstiftningsmässiga, administrativa och andra åtgärder med koppling till de enskilda materiella bestämmelserna i konventionen som vidtagits sedan Sverige gav in sin kombinerade sjätte och sjunde periodiska rapport (CAT/C/SWE/6-7). Redogörelsen utgår från den lista med frågeställningar som kommittén antog vid sin femtionionde session (CAT/C/SWE/QPR/8).

Visst statistiskt material har lagts i bilagor till rapporten.

Svar till frågorna i punkterna 2 och 11

Frågorna i punkterna 2 och 11 besvaras samlat nedan. Som anförts i Sveriges kombinerade sjätte och sjunde rapport i oktober 2013 (CAT/S/SWE/6-7) och vid dialogmötet i november 2014, är det Sveriges uppfattning att konventionen inte innebär någon förpliktelse för en konventionsstat att införa en särskild straffbestämmelse om tortyr i inhemsk lagstiftning. Konventionens krav är till fullo uppfyllda genom svenska lagar och förordningar, inklusive svensk strafflagstiftning. I Sveriges första rapport (CAT/C/5/Add.1) redogjordes utförligt för den relevanta lagstiftningen, som inkluderar bland annat olika former av misshandel. Sedan dess har Sverige utvidgat både det kriminaliserade området och sin jurisdiktion. I förhållande till Sveriges senaste rapport bör nämnas att tortyrgärningar i vissa fall är straffbara också enligt den nya lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser. Brott enligt den lagen omfattas av universell jurisdiktion och är i huvudsak undantagna från preskription. Vidare har nyligen minimistraffet skärpts för flera allvarliga brott som kan utgöra tortyrgärningar, bland annat grov misshandel.

Uppdraget att utreda om det finns ett behov av ett särskilt tortyrbrott i svensk strafflagstiftning redovisades i september 2015 genom departementspromemorian *Ett särskilt tortyrbrott?* (Ds 2015:42). I promemorian föreslås bland annat att tortyr ska kriminaliseras som ett särskilt brott. Vidare föreslås att brottet ska omfattas av universell jurisdiktion och undantas från bestämmelserna om preskription. Promemorian har remitterats. Ärendet är under beredning inom Regeringskansliet.

Svar till frågorna i punkten 3

a) I tidigare svar till kommittén har Sverige redogjort för de regler om rätten till försvar som finns i svensk lagstiftning (CAT/C/SWE/CO/5/Add.1). Enligt svensk rätt har en misstänkt, oavsett om han eller hon är frihetsberövad, rätt till offentlig försvarare redan från det att han eller hon underrättas om brottsmisstanken, det vill säga innan förhör i sak genomförs. Frågan om rätt till försvarare uppkommer därmed i ett mycket tidigt skede och den hanteras också skyndsamt i praktiken.

Sedan november 2016 har rätten till försvar stärkts ytterligare i och med genomförandet av EU:s försvarardirektiv (2013/48/EU)¹. En misstänkt som är frihetsberövad och företräds av en offentlig försvarare, eller en privat försvarare som uppfyller motsvarande krav, har numera en oinskränkt rätt att träffa och samtala i enrum med sin försvarare. Detsamma gäller för annan kontakt i form av till exempel telefonsamtal eller brev mellan den frihetsberövade och hans eller hennes försvarare.

Det pågår också ett arbete med att genomföra EU:s rättshjälpsdirektiv (2016/1919/EU)² och barnrättsdirektiv (2016/800/EU)³. Båda direktiven ska vara genomförda våren 2019. I syfte att genomföra direktiven har två utredningar (Ds 2017:53 respektive SOU 2017:68) lämnat förslag på lagstiftningsåtgärder som bland annat syftar till att försvarare i praktiken ska kunna utses för en frihetsberövad misstänkt i ett ännu tidigare skede än idag. Det är domstolen som förordnar en offentlig försvarare för en misstänkt. För att undvika att ett beslut om att förordna en offentlig försvarare fördröjs under de tider domstolen har stängt föreslås nu att åklagaren ska ha möjlighet att interimistiskt, i avvaktan på rättsens beslut, förordna en offentlig försvarare för en misstänkt.

---

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/48/EU av den 22 oktober 2013 om rätt till tillgång till försvarare i straffrättsliga förfaranden och förfaranden i samband med en europeisk arresteringsorder samt om rätt att få en tredje part underrättad vid frihetsberövande och rätt att kontakta tredje parter och konsulära myndigheter under frihetsberövandet.

² Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/1919 av den 26 oktober 2016 om rättshjälp för misstänkta och tilltalade i straffrättsliga förfaranden och för eftersökta personer i förfaranden i samband med en europeisk arresteringsorder.

³ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/800 av den 11 maj 2016 om rättssäkerhetsgarantier för barn som är misstänkta eller tilltalade i straffrättsliga förfaranden.

Kriminalvården har efter samråd med Advokatsamfundet och Riksåklagaren om de praktiska förutsättningarna för offentliga försvarares kontakt med häktade klienter, utarbetat rutiner som innebär att en offentlig försvarare till en häktad eller anhållen har rätt att kontakta sin klient under dygnets alla timmar. Tidpunkten på dygnet för telefonsamtal och oanmälda besök kan dock påverka tidsåtgången för att kunna arrangera telefonkontakten eller besöket. Oavsett om en föranmälan har skett eller inte och oavsett tid på dygnet ska väntetiderna hållas så korta som möjligt. Målsättningen för telefonkontakt mellan den intagne och dennes offentliga försvarare är att det i normalfallet inte ska ta mer än 15 minuter från försvararens begäran till dess att den intagne kan ges möjlighet att ringa tillbaka. Målsättningen för besök är att en offentlig försvarare under dagtid (kl. 8.00-18.00 inklusive helger) ska kunna träffa sin klient inom 15 minuter från försvararens ankomst till häktet, även om besöket inte är föranmält. Föranmälda eller bokade besök, även sådana som görs en kort tid före ankomsten till häktet, påskyndar normalt besökshandlingen. Riktlinjerna finns intagna i Kriminalvårdens Handbok om besök och elektronisk kommunikation i anstalt och häkte (2014:3).

b) De sjukvårdsmottagningar som finns inom häkten fungerar i princip på samma sätt som en sedvanlig vårdcentral. Enligt Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd för häkte (KVFS 2011:2) undersöks alla personer som tas in i svenska häkten av en sjuksköterska som rapporterar till en läkare. Undersökningen äger rum dagen efter eller den första arbetsdagen efter ankomsten och den sker under sjukvårdssekretess. Undersökningen görs utifrån en särskild mall för att all nödvändig medicinsk information ska kunna erhållas. En läkarundersökning bokas in om sjuksköterskan anser att den intagne behöver undersökas av en läkare eller den intagne önskar en läkarundersökning. I annat fall informeras de intagna om hur de bokar läkar- eller sjuksköterskebesök. Bedömning av en annan läkare än den inom Kriminalvården hanteras som second opinion. De intagna har möjlighet att begära ut sina patientjournaler och läsa dem med sjukvårdspersonal.

c) En person som frihetsberövas ska enligt förundersökningskungörelsen (1947:948) informeras om ett antal processuella rättigheter. Informationen ska lämnas på ett språk som personen i fråga förstår.

I samband med att den som skäligen misstänks för brott underrättas om misstanken ska han eller hon också underrättas om sin rätt att

- anlita försvarare och möjligheten att få en offentlig försvarare förordnad,
- få information om förändringar av misstanken och ta del av utredningsmaterial,
- vid behov biträdas av tolk och få handlingar som är väsentliga för att kunna ta till vara sin rätt översatta, och
- inte behöva yttra sig över misstanken och inte heller i övrigt behöva medverka till utredningen av sin egen skuld.

Den som anhålls eller häktas ska utan dröjsmål få skriftlig information om

- de rättigheter som anges ovan,
- rätten att ta del av de omständigheter som ligger till grund för beslutet om anhållande eller häktning,
- rätten att få en anhörig eller någon annan nära person underrättad om frihetsberövandet,
- rätten att få hälso- och sjukvård, och
- rätten att få ett anhållningsbeslut prövat vid en häktningsförhandling inom lagstadgad tid.

Denna information lämnas i form av ett informationsblad som den anhållne har rätt att behålla så länge frihetsberövandet består (se bilaga 1). Informationsbladet, som också innehåller särskild information riktad till personer under 18 år, finns för närvarande tillgängligt på 43 språk.

Underrättelse till anhöriga

Bestämmelserna som reglerar underrättelse till anhöriga vid ett frihetsberövande skärptes och förtydligades 2016 till följd av att Sverige genomförde EU:s försvarardirektiv.

En frihetsberövad person har enligt 24 kap. 21 a § rättegångsbalken rätt att så snart som möjligt få någon av sina närmaste anhöriga eller någon annan person som står honom eller henne särskilt nära underrättad om frihetsberövandet. Det är den frihetsberövade som bestämmer vem som ska underrättas men det åligger den ansvarige tjänstemannen att tillfråga den misstänkte om underrättelse ska ske.

Som ett undantag till huvudregeln kan undersökningsledaren besluta att skjuta upp en underrättelse, om det är nödvändigt för att sakens utredning inte väsentligen ska försvåras. Utrymmet för att skjuta upp en underrättelse begränsades i och med 2016 års ändring. Ett exempel på att utredningen riskerar att väsentligen försvåras kan vara att den frihetsberövade har ålagts restriktioner för sina kontakter med omvärlden på grund av kollusionsfara och en underrättelse till personen innebär en avsevärd risk för att bevis undanröjs. Att beslutet ska vara nödvändigt innebär att en proportionalitetsbedömning ska göras. Det innebär också att en förutsättning för att kunna skjuta upp underrättelsen är att informationen, om den lämnas, med allra största sannolikhet skulle leda till att utredningen väsentligen försvåras. Om skälen för att skjuta upp en underrättelse riktar sig mot en särskild person som den frihetsberövade önskar få underrättad bör undersökningsledaren överväga att underrätta en annan närstående.

Bestämmelser om underrättelse avseende underåriga frihetsberövade finns numera i 5 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare. Om en person som inte har fyllt arton år är skäligen misstänkt för brott ska vårdnadshavaren eller någon annan som svarar för den unges vård och fostran omedelbart underrättas och kallas till förhör som hålls med den unge. Om den unge har gripits, anhållits eller häktats på grund av brottsmisstanken, ska en sådan vuxen underrättas om detta och om skälen för det samtidigt med underrättelsen om brottsmisstanken eller annars omedelbart efter frihetsberövandet. Till skillnad från vad som gäller för vuxna ska underrättelsen vad gäller barn alltså även avse skälen för frihetsberövandet.

Liksom i fråga om vad som gäller för vuxna får undersökningsledaren besluta att skjuta upp en underrättelse om brottsmisstanke, en kallelse till förhör eller en underrättelse om frihetsberövande om det är nödvändigt för att sakens utredning inte väsentligen ska försvåras. När det inte längre finns skäl för beslutet ska en underrättelse omedelbart lämnas. Detsamma gäller en kallelse till förhör.

Svar till frågorna i punkten 4

I oktober 2016 överlämnade regeringen en strategi för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter till riksdagen.⁴ Strategin tar sin utgångspunkt i målet om att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter. I strategin gör regeringen bedömningen att en nationell institution för mänskliga rättigheter, i enlighet med Parisprinciperna, bör inrättas i Sverige och att riksdagen bör vara huvudman för en sådan institution. Frågan lämnades över till riksdagen för fortsatt beredning. Efter att ha utrett frågan, konstaterade riksdagen att det finns skäl som talar mot att en svensk institution för mänskliga rättigheter placeras hos riksdagen. Riksdagen bad regeringen att skyndsamt på nytt utreda frågan om en nationell institution för mänskliga rättigheter.

I mars 2018 tillsattes en utredning inom Regeringskansliet för att se över frågan om en nationell institution för mänskliga rättigheter (Ku2018/02610/Disk). Utredaren ska, med utgångspunkt i de så kallade Parisprinciperna, ta fram förslag på hur en nationell institution ska inrättas i Sverige.

Vad gäller Diskrimineringsombudsmannen kan nämnas att myndigheten har fått ett bredare mandat för att bekämpa diskriminering och verka för lika rättigheter och möjligheter genom att skyddet mot diskriminering i diskrimineringslagen (2008:567) har stärkts. Bland annat har skyddet mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning utvidgats. Budgetanslaget till DO har även höjts med 10 miljoner kronor från och med 2016 och med ytterligare 10 miljoner kronor för år 2018, vilket stärker DO:s arbete mot diskriminering.

---

⁴ Regeringens strategi för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter, skr. 2016/17:29.

Svar till frågorna i punkten 5

Sedan den 1 juli 2011 har Riksdagens ombudsmän (JO) uppdraget som nationellt besöksorgan (National Preventive Mechanism, NPM) enligt tilläggsprotokollet till FN:s tortyrkonvention, OPCAT. En särskild enhet bistår ombudsmännen med uppgiften att regelbundet inspektera platser där människor hålls frihetsberövade i syfte att förebygga att de utsätts för grym, omänsklig, eller annan förnedrande behandling eller bestraffning. Uppdraget som NPM följer av lag och är reglerat i JO:s instruktion.

När JO fick uppdraget som NPM inrättades OPCAT-enheten och JO tilldelades medel för motsvarande fyra årsarbetskrafter. I mars 2015 rekryterades en medicinsk expert som är knuten till OPCAT-enheten. Sverige fick i maj 2015 besök av CPT (The European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment). Av den rapport som lämnades till regeringen i början av 2016 framkom att kommittén ansåg att OPCAT-verksamheten var underbemannad. Efter en översyn av OPCAT-verksamheten har OPCAT-enheten förstärkts med ytterligare två årsarbetskrafter. För detta ändamål har 1 000 000 kronor tillskjutits JO:s budgetanslag från och med 2018. Antalet årsarbetskrafter vid OPCAT-verksamheten uppgår därmed till sex stycken. Den förstärkning som skett innebär att OPCAT-verksamheten nu är bättre rustad att kunna bistå ombudsmännen i deras roll som NPM.

Svar till frågorna i punkten 6

Tioårig nationell strategi

Regeringens arbete för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor bedrivs i enlighet med en tioårig nationell strategi som särskilt betonar förebyggande insatser. Strategins tillämpningsområde är alla former av fysiskt, psykiskt och sexuellt våld och hot om våld som riktas mot kvinnor och flickor, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck med skiftande uttryck såsom könsstympning och tvångsäktenskap. Regeringen beslutade om strategin i november 2016.

Strategins målsättningar är ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld, förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor och barn, effektivare brottsbekämpning samt förbättrad kunskap och metodutveckling.

Nationell handlingsplan mot könsstymning

Regeringen har den 28 juni 2018 beslutat om en nationell handlingsplan mot könsstymning av flickor och kvinnor. Handlingsplanen, som samlar både pågående arbeten och nya åtgärder, rymmer bland annat insatser för att bättre identifiera flickor som riskerar att utsättas för könsstymning, insatser för ökad kunskap bland yrkesverksamma och uppdrag som syftar till att förbättra vården för de som har utsatts för könsstymning. Könsstymning har varit förbjudet i Sverige sedan 1982 och det är straffbart även om det utförs i ett land där det är lagligt om det finns en koppling till Sverige.

Lagstiftning

Den 1 juli 2017 skärptes straffen för vissa allvarliga våldsbrott. Lagändringarna innebar bland annat skärpningar av straffskalorna för brott mot lagen (1982:316) med förbud mot könsstymning av kvinnor. För könsstymningsbrott av normalgraden höjdes straffskalan från fängelse i högst fyra år till fängelse i lägst två och högst sex år. För grovt brott höjdes minimistraffet från två till fem års fängelse. Det infördes också en särskild straffskala för mindre grovt brott, fängelse i högst fyra år. Samtidigt med dessa ändringar höjdes även minimistraffen för bland annat grov misshandel, synnerligen grov misshandel, grovt olaga tvång och grovt olaga hot.

Den 1 januari 2018 trädde lagändringar i kraft som innebar att straffansvaret för så kallad grooming utvidgades för att ytterligare motverka att vuxna kontaktar barn i sexuellt syfte. Det är numera straffbart redan att *föreslå* en träff för ett barn under 15 år om syftet är att begå vissa sexualbrott mot barnet. Det krävs inte längre heller att den vuxne efter förslaget vidtar någon ytterligare åtgärd för att främja att träffen kommer till stånd. Maximistraffet höjdes även från fängelse i ett år till fängelse i två år.

Den 1 juli 2018 trädde lagändringar i kraft som syftar till att stärka skyddet mot trakasserier och förföljelse. Förändringarna innebar bland annat följande. Elektronisk övervakning av kontaktförbud ska kunna användas i fler fall än tidigare genom att vara huvudregeln om den som avses med ett beslut tidigare har överträtt ett kontaktförbud. Den längsta möjliga förbudstiden för kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning förlängdes från sex månader till ett år. Straffskalan för överträdelse av kontaktförbud med elektronisk övervakning höjdes till fängelse i högst två år.

Lagändringar har även genomförts i syfte att tydliggöra att varje människa har en ovillkorlig rätt till personlig och sexuell integritet och sexuellt självbestämmande. Förändringarna innebar bland annat följande. Gränsen för straffbar gärning går vid om deltagandet i en sexuell aktivitet är frivilligt eller inte. Det krävs inte längre att gärningsmannen har använt sig av våld eller hot, eller utnyttjat offrets särskilt utsatta situation, för att kunna dömas för till exempel våldtäkt. Det infördes ett särskilt oaktsamhetsansvar för vissa allvarliga sexualbrott. Minimistraffet för grov våldtäkt och grov våldtäkt mot barn höjdes från fängelse i fyra år till fängelse i fem år. Lagändringarna trädde i kraft den 1 juli 2018.

Riksdagen har antagit en proposition från regeringen om förstärkt skydd för hotade och förföljda personer som är i behov av att leva med så kallade skyddade personuppgifter. Genom lagändringarna införs ett nytt skyddsinstitut, skyddad folkbokföring, som kommer att ge ökad trygghet för denna utsatta grupp. Skyddad folkbokföring ska kunna ges på obestämd tid och upphöra att gälla om den enskilde anmäler hos Skatteverket att åtgärden inte längre behövs eller om det finns särskilda skäl för det. Genom att skyddet kan medges tills vidare och att Skatteverket har begränsade möjligheter att på eget initiativ besluta att skyddet ska upphöra, skapas bättre förutsättningar för ett långvarigt och kontinuerligt skydd. Lagändringarna träder i kraft den 1 januari 2019.

Skydd och stöd

Kommunerna ska enligt lag ge stöd till våldsutsatta kvinnor och barn. Enligt 5 kap. 11 § socialtjänstlagen (2001:453) ska särskilt beaktas att kvinnor som är eller har varit utsatta för

våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation. Här innefattas olika former av psykologiskt och socialt stöd liksom ekonomisk och praktisk hjälp. Socialstyrelsen har utvecklat den närmare innebörden av denna bestämmelse i föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2014:4). Därtill har myndigheten publicerat rekommendationer, uppföljningar, metod- och utbildningsmaterial, bland annat en handbok om hur socialtjänsten och hälso- och sjukvården kan arbeta med kvinnor som utsatts för våld i nära relationer och en vägledning för hur frågor om våld i nära relationer ska ställas inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten.

Myndigheten har även publicerat flera utbildningsmaterial om våld mot kvinnor som bland annat fokuserar på kvinnor med funktionsnedsättning och missbruks- eller beroendeproblem, samt på äldre kvinnor eller kvinnor med utländsk bakgrund. För närvarande genomför Socialstyrelsen en nationell kartläggning av så kallat hedersrelaterat våld inom alla åldersgrupper, som även omfattar barn- och tvångsgifte.

En betydande insats när det gäller stödtjänster görs av de många kvinnojourerna (och tjejjourerna) i Sverige. Det finns i dag cirka 200 jourer runt om i landet som erbjuder våldsutsatta kvinnor stöd och skydd. De flesta av dem är knutna till endera av de två ideella paraplyorganisationerna för kvinnojurer: Riksorganisationen för kvinnojurer och tjejjourer i Sverige och Unizon. Knappt 80 lokala brottsofferjourer är också medlemmar av paraplyorganisationen Brottsofferjouren Sverige och erbjuder stödtjänster till brottsoffer, varav flertalet uppges vara kvinnor. När det gäller skyddat boende driver vissa kommuner egna boenden, men i praktiken förlitar sig många på boenden som drivs av den ideella sektorn. Kommunerna har emellertid det övergripande ansvaret för alla typer av insatser som ges i enlighet med socialtjänstlagen.

Regeringen ger betydande ekonomiskt stöd till jourerna; under perioden 2015–2018 har 475 miljoner kronor avsatts särskilt till stöd för deras verksamhet.

Statistik

Den officiella kriminalstatistiken speglar inte det faktiska antalet brott i samhället, utan ger endast information om de brott som kommer till rättsväsendets kännedom. Benägenheten att

anmäla kan dels förändras över tid, dels vara lägre där det finns en relation mellan offer och gärningsperson. Så är ofta fallet vid sexualbrott och grov kvinnofridskränkning. Benägenheten att anmäla brott kan också variera mellan olika länder. Man måste därför vara försiktig när man drar slutsatser om brottslighetens nivå och utveckling baserat på kriminalstatistiken.

I den svenska kriminalstatistiken går det inte att följa ett ärende genom rättskedjan, från anmälan till lagföring. Statistiken redovisar ett tvärsnitt av händelser under ett år och olika statistikprodukter mäter olika objekt (brott eller beslut). Lagföringsbesluten redovisade nedan kan således inte direkt relateras till övrig statistik i tabellerna eftersom en del av de brott som anmälts under ett år inte blir lagförda under samma år. Ett lagföringsbeslut kan vidare innehålla flera brott.

Uppgifter om sexualbrott och grov kvinnofridskränkning lämnas i tabell 1 respektive tabell 2 nedan. Antalet registrerade sexualbrott påverkas av den rättsliga regleringen och i vilken utsträckning brottsligheten rapporteras och registreras. Sverige har en vid juridisk definition av sexualbrott som omfattar fler typer av handlingar än i många andra länder. I svensk kriminalstatistik registreras också varje enskilt brottsfall, även vid upprepad utsatthet av samma gärningsperson mot samma offer. Sammantaget bidrar detta till att det är svårt att jämföra antalet registrerade sexualbrott mellan olika länder.

Uppgifter om brottsoffrets etnicitet och/eller nationalitet saknas i den aktuella statistiken, men i rapportens bilaga 2 lämnas statistik fördelad på brottsoffrets ålder.

Tabell 1: Sexualbrott¹; antal anmälda brott, utredda brott, åtal och lagföringsbeslut 2014–2017

	2014	2015	2016	2017
Anmälda brott	21 298	19 021	21 074	23 473
Utredda brott	19 055	18 425	18 182	20 345
Brott för vilka åtal väckts	5 505	4 507	3 882	3 702
Lagföringsbeslut	1 265	1 283	1 288	1 271

¹ Kategorin sexualbrott inkluderar: Våldtäkt, Sexuellt tvång och utnyttjande, Sexuellt ofredande, Utnyttjande av barn för sexuell posering, Blottning, Koppleri, Köp av sexuell handling av barn under 18 år, Barnpornografibrott, Sexköpsbrott, Människohandel för sexuella ändamål (trafficking), Sexuellt utnyttjande av barn under 18 år, Sexuellt övergrepp mot barn under 18 år, Kontakt med barn under 15 år i sexuellt syfte.

Källa: Brottsförebyggande rådet offentliga kriminalstatistik

Tabell 2: Grov kvinnofridskränkning; antal anmälda brott, utredda brott, åtal och lagföringsbeslut 2014–2017

	2014	2015	2016	2017
Anmälda brott	1 997	1 844	1 886	1 878
Utredda brott	2 009	1 809	1 855	1 834
Brott för vilka åtal väckts	378	314	344	299
Lagföringsbeslut	183	149	163	148

Källa: Brottsförebyggande rådets offentliga kriminalstatistik

Svar till frågorna i punkten 7

Statistik

I tabell 3 nedan redovisas statistik rörande antalet människohandelsbrott som anmäls, utretts, åtalats och lagförts sedan förra rapporteringstillfället.

Tabell 3: Människohandel; antal anmälda brott, utredda brott, åtal och lagföringsbeslut 2014–2017

	2014	2015	2016	2017
Anmälda brott	93	179	197	214
Utredda brott	90	136	126	153
Brott för vilka åtal väckts	1	1	5	4
Lagföringsbeslut	0	2	6	5

Källa: Brottsförebyggande rådets offentliga kriminalstatistik

Lagstiftning och andra åtgärder

Flera lagändringar trädde i kraft den 1 juli 2018 för att förstärka bland annat det straffrättsliga skyddet mot människohandel och exploatering. När det gäller straffbestämmelsen om människohandel innebär lagändringen en tydligare brottsbeskrivning, ett starkare skydd för barn och en skärpning av minimistraffet för människohandel, mindre grovt brott.

Polismyndigheten fick 2018 i uppdrag av regeringen att ytterligare stärka sin förmåga att bekämpa människohandel i hela landet. Arbetet enligt uppdraget kommer att rapporteras till regeringen i december 2018.

På initiativ av Riksåklagaren har en utredning sett över vilka åtgärder som bör vidtas för att säkerställa att människohandelsärenden hanteras av åklagare med särskild utbildning eller erfarenhet av denna brottstyp. Utredningen föreslår att samtliga människohandelsärenden bör handläggas av Riksenheten mot internationell och organiserad brottslighet. På rekommendation av utredningen kommer ett metodstöd under hösten 2018 tas fram i form av en handledande checklista med operativ inriktning. Metodstödet syftar framför allt till att ge stöd i hantering av ärenden på jourtid.

Det tillfälliga uppdraget att samordna och stödja arbetet mot prostitution och människohandel för sexuella och andra ändamål har blivit en permanent uppgift för Jämställdhetsmyndigheten, som bildades den 1 januari 2018. Myndigheten ska på nationell nivå samordna arbetet mot människohandel, utveckla samverkan mellan myndigheter och andra aktörer samt bistå myndigheterna med metodstöd och kompetensutveckling.

Nationell handlingsplan mot prostitution och människohandel

Regeringen har i februari 2018 beslutat om en nationell handlingsplan mot prostitution och människohandel. Syftet med handlingsplanen är att förebygga och motverka prostitution och människohandel för alla ändamål samt att bidra till ett bättre skydd och stöd för personer som är utsatta för människohandel. Åtgärderna som presenteras i handlingsplanen delas in i åtta olika insatsområden: 1. Förstärkt samordning mellan myndigheter och andra aktörer, 2. Stärkt förebyggande arbete, 3. Förbättrad förmåga att upptäcka prostitution och människohandel, 4. Lagstiftningsåtgärder, 5. Starkare skydd och stöd, 6. Effektivare brottsbekämpning, 7. Stärkt kunskap och metodutveckling, 8. Ökad internationell samverkan. Handlingsplanen gäller tills vidare.

Handlingsplan till skydd för barn mot människohandel, exploatering och sexuella övergrepp

Handlingsplanen från 2014 innehöll flera åtgärder för perioden 2014–2015 i syfte att höja kunskapsnivån, öka stödet och skyddet samt uppföljningen i syfte att skydda barn mot människohandel, exploatering och sexuella övergrepp. Regeringen aviserade därefter att åtgärderna i handlingsplanen ska följas upp kontinuerligt samt att en uppdatering av handlingsplanen bör innebära nya insatser för skydd av barn.

Den uppdaterade handlingsplanen till skydd för barn mot människohandel, exploatering och sexuella övergrepp gäller för 2016–2018 och innehåller 23 åtgärder för att förebygga, skydda och stödja barn samt skapa förutsättningar för att effektivt lagföra gärningsmän. Här nämns några resultat av handlingsplanen.

- En ambassadör för det internationella samarbetet mot människohandel har inrättats.
- Länsstyrelsen i Stockholm har genomfört en systematisk granskning av alla polisanmälningar om misstänkt människohandel med barn.
- Polismyndigheten har haft i uppdrag att föreslå åtgärder för att bekämpa olika typer av sexualbrott mot barn. Bland de åtgärder som kommer att genomföras kan nämnas specialiserade grupper för denna typ av brottslighet vid de IT-brottscentrum som successivt kommer att inrättas inom myndigheten.

- Åklagarmyndigheten har vidareutvecklat kompetensen hos åklagare om människohandel och sexuella övergrepp.
- Stiftelsen Allmänna Barnhuset arbetar med att ta fram en modell för bättre möjligheter till stöd och rehabilitering för barn som utsatts för sexuella övergrepp eller fysiskt våld. Stiftelsen Allmänna Barnhuset har även tagit fram och spridit information till barn om deras rättigheter och var de kan vända sig om de eller en vän har utsatts för sexuella övergrepp.
- Regeringen har bidragit till finansieringen av arbetet med att förebygga sexualbrott mot barn som bedrivs vid Centrum för Andrologi och Sexualmedicin (CASM) vid Karolinska sjukhuset.
- Socialstyrelsen har representerat Sverige i Expertgruppen för utsatta barn (EGCC) inom ramen för Östersjöstaternas råd, vilket lett till kunskapsutbyte (Sverige har även varit ordförande i EGCC under 2017).

Åtgärder för att motverka att ensamkommande barn blir offer för människohandel

Barnombudsmannen har tagit fram en rapport för att öka kunskap om ensamkommande barn som försvinner och denna har spridits till berörda myndigheter, kommuner och andra aktörer som arbetar med eller för barn och unga som kommit ensamma till Sverige. Vidare har Länsstyrelsen i Stockholm genomfört en systematisk granskning av alla polisanmälningar om misstänkt människohandel med barn mellan 2015–2016. Länsstyrelsen i Stockholm har också genomfört en studie av särskilt utsatta grupper och ökat kunskapen om ensamkommande asylsökande barn, ensamkommande barn som inte söker asyl och barn vars vårdnadshavare är utsatta för människohandel som särskilda riskgrupper.

I januari 2016 gav regeringen i uppdrag åt länsstyrelserna att se över frågan om ensamkommande barn som försvinner. Arbetet har bland annat resulterat i en nationell kartläggning och ett metodstöd för regional samverkan. Rutiner arbetas nu fram i länen för att snabbt kunna agera då ett ensamkommande barn försvinner.

I mars 2017 inrättades ett kunskapscentrum före ensamkommande barn och unga inom Socialstyrelsen. Centrumet skapades för att stärka det nationella arbetet med att utveckla och sprida relevant och aktuell kunskap samt ändamålsenliga kunskapsstöd, metoder och

arbetsätt. Centrumet vänder sig till yrkesverksamma inom socialtjänst och hälso- och sjukvård som möter och arbetar med ensamkommande barn och unga. Några exempel är socialsekreterare, gode män, boendepersonal och personal inom vården.

Gränspolisens vid Polismyndigheten har en särskild grupp med uppdrag att arbeta uppsökande och brottsförebyggande genom att uppmärksamma ensamkommande barn som är på väg in i kriminalitet och som kan vara offer för människohandel. Kompetenshöjande insatser har genomförts för personal hos Migrationsverket och Polismyndigheten för att öka kunskaperna om människohandel och lättare kunna upptäcka och identifiera offer för människohandel bland både barn och vuxna.

Skadestånd och stöd till offer för människohandel

En allmän beskrivning av brottsoffers möjligheter att få skadestånd ges i punkten 27.

Sedan 2014 har Brottsoffermyndigheten utgett brottskadeersättning till sex offer för människohandel. Under 2016 utgavs ersättning till fem personer; en kvinna som utsatts för människohandel för sexuell exploatering och fyra män som utsatts för människohandel som innebar exploatering i tiggeri. Under 2017 beviljades ersättning till en flicka som utsatts för människohandel i syfte att exploateras för tvångsarbete och för att begå brott. Ersättningarna till offren har varierat mellan cirka 43 500 kr och cirka 123 500 kr.

Från och med 2018 driver Jämställdhetsmyndigheten det operativa nätverket Nationellt metodstödteam (NMT) som arbetar med kommunikation och samverkan samt erbjuder ett operativt metodstöd för yrkesverksamma och ideella för att tidigt upptäcka och identifiera vuxna och barn som är direkt utsatta för eller riskerar att utsättas för prostitution och alla former av människohandel. NMT ger operativt stöd till kommuner, myndigheter och frivilligorganisationer genom hela processen, från identifiering till stöd, skydd eller frivilligt återvändande.

Plattformen Civila Sverige mot människohandel är en av de organisationer som ger brottsofferstöd genom att samordna, utbilda och certifiera flera andra organisationer i det civila samhället. Organisationen driver ett stödprogram som ett komplement till myndigheternas arbete. Stödet kan exempelvis handla om att erbjuda en plats på skyddat

boende, stöd för att kunna återvända till sitt hemland, eller för att börja ett nytt självständigt liv i Sverige.

Undertecknande av avtal med berörda länder

Under den aktuella perioden har det inte tillkommit något nytt sådant avtal.

Svar till frågorna i punkten 8

Antalet asylsökande till EU, och även till Sverige, var rekordhögt under 2015. Totalt sökte över 160 000 personer asyl i Sverige under året. Ungefär hälften av dessa kom under en period av två månader under hösten 2015. Påfrestningarna på asylsystemet blev stora och även andra centrala samhällsfunktioner utsattes för en stor belastning. Den 24 november 2015 presenterade regeringen åtgärder för att kraftigt minska antalet asylsökande och samtidigt förbättra kapaciteten i mottagandet och etableringen. En av åtgärderna är den tidsbegränsade lagen (2016:752) som anpassar det svenska regelverket till miniminivån enligt EU-rätten och internationella konventioner. Anpassningen av regelverket bedömdes som nödvändig för att få fler asylsökande att välja att söka asyl i andra medlemsstater och uppnå en jämnare fördelning av asylsökande inom EU. Lagen trädde i kraft den 20 juli 2016 och gäller i tre år.

Genèvekonventionen och FN:s konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning är införlivade i svensk rätt genom bestämmelserna om flyktingskap, alternativt skyddsbehövande och verkställighetshinder i utlänningslagen (2005:716). Definitionen av alternativt skyddsbehövande motsvarar i allt väsentligt den som finns i EU:s omarbetade skyddsgrundsdirektiv⁵ och har sin bakgrund i FN:s konvention mot tortyr och Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen). Den tidsbegränsade lagen innebär inte några förändringar av utlänningslagens bestämmelser om innebörden av flyktingstatus och status som alternativt skyddsbehövande i förhållande till relevanta FN-konventioner och Europakonventionen. Personer som är att betrakta som flyktingar och alternativt skydds-

---

⁵ Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/95/EU av den 13 december 2011 om normer för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer ska anses berättigade till internationellt skydd, för en enhetlig status för flyktingar eller personer som uppfyller kraven för att betecknas som subsidiärt skyddsbehövande, och för innehållet i det beviljade skyddet.

behövande har fortfarande rätt till uppehållstillstånd i landet. Vidare kvarstår utlänningslagens förbud mot verkställighet av avvisningsbeslut eller utvisningsbeslut vid risk för dödsstraff, kroppsstraff, tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning oförändrat.

Enligt den aktuella lagen beviljas flyktingar och alternativt skyddsbehövande tidsbegränsade uppehållstillstånd. Undantaget är vidarebosatta personer - kvotflyktingar - som fortfarande ges permanenta uppehållstillstånd. Lagen begränsar möjligheterna till anhöriginvandring för skyddsbehövande med tidsbegränsade tillstånd och skärper försörjningskravet vid anhöriginvandring. Uppehållstillstånd på grund av anknytning ska dock beviljas en utlänning som inte befinner sig i Sverige om ett beslut att neka uppehållstillstånd skulle strida mot ett svenskt konventionsåtagande.

Under den tid den tillfälliga lagen gäller är det inte möjligt att bevilja uppehållstillstånd till personer som är övriga skyddsbehövande, vilket är en skyddskategori i utlänningslagen som saknar EU-rättslig eller annan internationell bakgrund. Antalet asylsökande som beviljas uppehållstillstånd som övriga skyddsbehövande är mycket lågt, vilket kan bero på att bestämmelserna om alternativt skyddsbehövande och övriga skyddsbehövande delvis överlappar varandra.

Uppehållstillstånd på grund av synnerligen eller särskilt ömmande omständigheter får enligt lagen endast beviljas om det skulle strida mot ett svenskt konventionsåtagande att avvisa eller utvisa utlänningen. Att bevilja uppehållstillstånd med stöd av denna bestämmelse blir endast aktuellt i det fall uppehållstillstånd inte kan beviljas på någon annan grund.

Permanent uppehållstillstånd kan beviljas en utlänning som vid förlängning av ett tidsbegränsat uppehållstillstånd kan försörja sig genom anställning eller näringsverksamhet. I vissa fall får också permanent uppehållstillstånd beviljas ett barn med varaktigt nedsatt hälsotillstånd. I förarbetena till den tidsbegränsade lagen nämns tortyrskador som exempel på nedsatt hälsotillstånd.

Svar till frågorna i punkten 9

Den statistik som efterfrågas om bland annat asylansökningar återfinns i bilaga 3.

Migrationsverket redovisar inte statistik över vilka asylskäl som anförts. Sådan information utgör särskilt känsliga personuppgifter. Utlänningsdatalagen (2016:27) och utlänningsdataförordningen (2016:30) begränsar hanteringen av sådana uppgifter till skydd för enskilda.

Sammanlagt under rapporteringsperioden tog Sverige emot ett ovanligt stort antal asylansökningar. Totalt beviljades cirka 178 000 asylsökande uppehållstillstånd under perioden januari 2014 – juni 2018. Många av de som har fått uppehållstillstånd i Sverige under de senaste åren har flytt från länder med väpnade konflikter och/eller från länder där mr-situationen är svår. Av de cirka 178 000 asylsökande som har beviljats uppehållstillstånd har ungefär 103 000 stycken fått uppehållstillstånd på den grunden att de är att betrakta som alternativt skyddsbehövande. Med alternativt skyddsbehövande avses en utlänning som, utan att vara flykting, befinner sig utanför det land som utlänningen är medborgare i, därför att det finns grundad anledning att anta att *utlänningen vid ett återvändande till hemlandet skulle löpa risk att straffas med döden eller att utsättas för kroppsstraff, tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, eller som civilperson löpa en allvarlig och personlig risk att skadas på grund av urskillningslöst våld med anledning av en yttre eller inre väpnad konflikt.*

Utöver antalet asylsökande som beviljats uppehållstillstånd bör det också nämnas att Sverige tar emot kvotflyktingar. Antalet personer som vidarebosätts till Sverige har ökat från 1 900 under 2016 till 3 400 under 2017, och till 5 000 från och med 2018.

Handbok i utlänningsärenden m.m.

Migrationsverkets interna Handbok i utlänningsärenden innehåller ett kapitel om asylärenden där tortyr åberopas. Relevanta lagrum i utlänningslagen beskrivs och huvuddragen i centrala konventioner redovisas, däribland FN:s konvention mot tortyr vars innehåll återspeglas i utlänningslagen. Handboken innehåller också redogörelser för definitioner av tortyr och omänsklig behandling samt vad begreppen bevisbörda och officialprincipen innebär. Rättspraxis bland annat rörande utredningsansvaret beskrivs och kapitlet omfattar också frågor som rör barn, posttraumatiskt stressyndrom (PTSD) och förövarnas roll.

I en instruktion om Migrationsverkets standard för dokumentation av särskilda behov från 2017 (I-78/2017) erinras om särskilda behov som utsatta personer kan ha och om Migrationsverkets ansvar att bemöta dessa behov. Hänvisningar görs till bland annat EU:s mottaganddirektiv⁶ art. 21 och asylprocedurdirektivet⁷ skäl 29. Som exempel anges att om en person redan under ansökningssamtalet/intervjun uppger sig ha utsatts för tortyr kan en längre tid avsättas för asylutredningen. En tortyrskadeutredning kan beställas om det finns behov. Vid hälsoproblem kan den sökande hänvisas till hälsovården.

Rättsliga ställningstaganden m.m.

I syfte att åstadkomma en enhetlig och likformig rättstillämpning tar Migrationsverket fram rättsliga ställningstaganden. De har formen av generella rekommendationer om tillämpningen av lagar och förordningar inom Migrationsverkets verksamhetsområde. Dokumenten publiceras i Migrationsverkets rätts- och landinformationssystem Lifos. Migrationsverket har publicerat ett Rättsligt ställningstagande angående medicinska utredningar av åberopade skador efter tortyr eller annan skyddsgrundande behandling. (RCI 20/2012). Av ställningstagandet framgår att den som åberopar skador efter tortyr eller annan skyddsgrundande behandling och inkommer med intyg som indikerar att han eller hon kan ha varit utsatt för sådan behandling bör beviljas vidare utredning av skadorna på statens bekostnad. Att den utredande myndigheteten har ett sådant utredningsansvar har slagit fast av Europadomstolen och framkommer även av nationell praxis från Migrationsöverdomstolen.

Tortyrfrågor berörs också i Rättsligt ställningstagande angående hälsotillstånd och vårdmöjligheter som grund för uppehållstillstånd för barn och barnfamiljer med särskilt fokus på devitaliserade barn (SR 21/2018). I Rättsligt ställningstagande angående utredning och bedömning av förföljelse på grund av kön avseende kvinnor (SR 26/2017) anges att våldtäkt kan förekomma som tortyrmetod både mot män och kvinnor och är då inte en könsspecifik förföljelsemetod.

---

⁶ Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/33/eu av den 26 juni 2013 om normer för mottagande av personer som ansöker om internationellt skydd (omarbetning).

⁷ Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/32/EU av den 26 juni 2013 om gemensamma förfaranden för att bevilja och återkalla internationellt skydd.

I ett flertal landrapporter om asylsökandes hemländer redogörs för förekomsten av tortyr. Även landrapporter publiceras i Lifos.

Utbildningar

Flera av Migrationsverkets interna utbildningar tar upp tortyrfrågor och särskilt utsatta personer. Till dessa utbildningar hör webbutbildningarna om Människohandel och Hedersrelaterat våld och förtryck. Migrationsverket erbjuder även utbildningar inom ramen för European Asylum Support Offices Training Curriculum. Ett par av dessa utbildningar fångar på olika sätt upp frågor som rör tortyr eller särskilt utsatta personer, till exempel utbildningen Evidence Assessment som bland annat berör hur man använder experter och medicinsk bevisning och tortyrens påverkan i bevisvärderingshänseende. Utbildningen Interviewing Vulnerable Persons berör bland annat signaler och tecken på sårbarhet och symptom på traumatisering som kan komma till uttryck på olika sätt hos olika individer. Därutöver har Migrationsverkets medarbetare tillgång till ett verktyg som har utvecklats av European Asylum Support Office och som syftar till att ge stöd i att identifiera individer med särskilda behov, EASO Tool for Identification of Persons with Special Needs.

Asylprocessen

Migrationsverket fattar beslut i fråga om ansökan om uppehållstillstånd, inkluderat asylansökningar, och beslut om avvisning eller utvisning (dock inte utvisning på grund av brott). Migrationsverkets beslut kan överklagas till en av de fyra migrationsdomstolarna. En migrationsdomstols beslut får överklagas till Migrationsöverdomstolen (Kammarrätten i Stockholm), varvid prövningstillstånd krävs för avgörande i sak. Migrationsöverdomstolens avgöranden utgör rättspraxis. Migrationsöverdomstolens avgöranden finns tillgängliga i Lifos. Där finns också avgöranden från bland annat FN:s kommitté mot tortyr med Migrationsverkets kommentarer.

Statistik rörande antalet överklaganden i asylärenden och utgången av dessa finns i rapportens bilaga 3.

Svar till frågorna i punkten 10

Det har under rapporteringsperioden inte förekommit några ärenden om utlämning i vilka diplomatiska garantier åberopats. I det fall en utlämning strider mot artikel 3 i Europa-konventionen eller 7 § lagen (1957:668) om utlämning för brott utgör detta ett hinder mot utlämning enligt gällande svensk rätt och begäran avslås därmed av Sverige.

Svar till frågorna i punkten 12

Följande konventioner/avtal tillämpas huvudsakligen i utlämningssamarbetet mellan Sverige och andra stater:

- Rådets rambeslut av den 13 juni 2002 om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna
- Konventionen av den 15 december 2005 om överlämnade mellan de nordiska staterna på grund av brott (nordisk arresteringsorder)
- Europeisk utlämningskonvention av den 13 december 1957
- FN-konvention av den 20 december 1988 mot olaglig hantering av narkotika och psykotropa ämnen
- FN-konvention av den 15 december 1997 om bekämpande av bombattentat av terrorister
- FN-konvention av den 9 december 1999 om bekämpande av finansiering av terrorism
- FN-konvention av den 15 november 2000 mot gränsöverskridande organiserad brottslighet (Palermokonventionen)
- FN-konvention av den 31 oktober 2003 mot korruption
- Bilateral avtal om utlämning mellan Sverige och Australien, Förenta staterna och Kanada.

Den typen av brott som faller inom definitionen av tortyrbrott omfattas av dessa avtal. Utlämning kan således ske med stöd av dessa avtal med anledning av sådan brottslighet.

Svar till frågorna i punkten 13

Följande konventioner/avtal om rättslig hjälp i brottmål tillämpas huvudsakligen i samarbetet mellan Sverige och andra stater:

- Europaparlamentet och rådets direktiv 2014/41/EU av den 3 april 2014 om en europeisk utredningsorder (tillämpas mellan EU:s medlemsstater)
- Europeisk konvention om inbördes rättshjälp i brottmål av den 20 april 1959
- FN-konvention av den 20 december 1988 mot olaglig hantering av narkotika och psykotropa ämnen
- FN-konvention av den 15 december 1997 om bekämpande av bombattentat av terrorister
- FN-konvention av den 9 december 1999 om bekämpande av finansiering av terrorism
- FN-konvention av den 15 november 2000 mot gränsöverskridande organiserad brottslighet (Palermokonventionen)
- FN-konvention av den 31 oktober 2003 mot korruption
- Bilateral avtal om rättslig hjälp i brottmål med Australien, Ecuador, Förenta staterna, Japan och Kanada.

Med stöd av dessa avtal sker ett omfattande internationellt samarbete inom vilket bevismaterial inhämtas i de fall brott har begåtts utomlands. Det är dock inte möjligt att säga i vilken omfattning som bevis har överförts i enlighet med avtalen sedan har använts vid åtal rörande tortyrbrott eftersom det inte finns någon särskild statistik om detta.

Svar till frågorna i punkten 14

Som framhållits i tidigare rapporter sätter Sverige ett stort värde på att personal inom de rättsvårdande myndigheterna får utbildning i mänskliga rättigheter. Se även punkten 31.

Polismyndigheten

Redan vid den grundläggande polisutbildningen genomförs utbildningsmoment som rör Sveriges förpliktelser enligt internationella instrument, och i dessa delar förmedlas bland annat innehållet i tortyrkonventionen. Polisstudenterna ska, efter avslutat utbildningsmoment, kunna:

- förklara polisens uppdrag och roll i det svenska samhället
- beskriva demokratis grundvalar och rättsstatens organisation såväl nationellt som internationellt, och
- redogöra för och förklara den roll som mänskliga rättigheter spelar i polisarbetet.

Även utbildningen för arrestantvakter omfattar relevant juridik, bland annat avseende diskriminering och mänskliga fri- och rättigheter. Under utbildningen informeras också om var gränserna för tjänsteutövningen går och att man kan komma att ställas till ansvar om man går utanför dessa.

Det förs en kontinuerlig dialog inom Polismyndigheten om mänskliga rättigheters centrala roll i polisarbetet. För arrestantvakter krävs en fortbildning inom fem år från genomgången grundutbildning. Den omfattar bland annat en repetition avseende frågor som rör mänskliga rättigheter.

Polismyndigheten genomför en utvärdering efter varje avslutad kompetensutvecklingsinsats. Resultatet av utvärderingen beaktas sedan inför framtida utbildningstillfälle.

Kriminalvården

Alla tillsvidareanställda kriminalvårdare som jobbar med frihetsberövade på häkte och anstalt genomgår en grundutbildning på 20 veckor. Utbildningen fördjupar deltagarnas kunskaper om

mänskliga rättigheter, bland annat genom studier i hur Kriminalvårdens regelverk påverkas av internationella deklARATIONER, förklaringar och konventioner gällande de mänskliga rättigheterna. En viktig del i utbildningen är reflektion och dialog utifrån deltagarnas egna erfarenheter, principen om allas lika värde och om statens och myndigheternas ansvar för att skydda individens rättigheter under ett frihetsberövande. Även i Kriminalvårdens övriga utbildningar finns ett mr-perspektiv. Alla kriminalvårdare utbildas i nödvärn och laga befogenhet där gränserna för våldsanvändning och respekten för de mänskliga rättigheterna är en viktig del.

Utbildningen följs till viss del upp av myndighetens interna tillsynsverksamhet. Tillsynen, som fokuserar på regelefterlevnad, kan upptäcka behov av ytterligare kompetensutveckling för att medarbetarna ska arbeta rättssäkert.

Kustbevakningen

Under den grundutbildning som alla kustbevakare genomgår ingår ett utbildningsblock som heter Likabehandling och mångfald där Europakonventionen ingår. Det finns också ett block om gräns- och dokumentkontroll där mänskliga rättigheter också ingår i samband med att man pratar om olika åtgärder etc.

Inför Kustbevakningens första Frontex-uppdrag i Medelhavet med fartyg anordnades ett särskilt utbildningstillfälle om mänskliga rättigheter för de anställda. Inför andra internationella uppdrag har frågor kring mänskliga rättigheter ingått vid genomgången av det praktiska genomförandet av insatsen.

Genomförda utbildningar utvärderas av kursdeltagarna och resultatet av utvärderingen beaktas därefter vid utformningen av framtida utbildningsinsatser.

Svar till frågorna i punkten 15

Alla frihetsberövade personer har tillgång till hälso- och sjukvårdsutbildad personal. Vid den initiala hälsoundersökningen ska eventuella fysiska skador dokumenteras.

Svenska åklagare och domare kommer inte i kontakt med frihetsberövade personer på ett sådant sätt att de kan undersöka och dokumentera spår av tortyr eller tortyrskador. Vid bedömningen av om frihetsberövandet ska fortgå tas hänsyn till den frihetsberövades fysiska och psykiska tillstånd.

Sverige är ett av de länder som tar emot flest tortyrskadade flyktingar. Det finns därför ett stort behov av kunskaper i att upptäcka, diagnosticera och behandla tortyrskador hos personer som sökt asyl eller som nyligen fått uppehållstillstånd. Socialstyrelsen har under 2015 publicerat ett kunskapsstöd för primärvården som syftar till att vara ett stöd för personalen inom primärvården för att uppmärksamma, diagnosticera och behandla psykisk ohälsa hos asylsökande flyktingar och andra migranter som kan ha upplevt krig, våld och övergrepp. I den del av kunskapsstödet som rör tortyr framhålls tortyrkonventionens förbud mot tortyr, liksom konventionsstaternas förpliktelse att i misstänkta fall undersöka offrens fysiska och psykiska hälsa. Det anges att det kan vara svårt för vårdpersonal att under ett kortare besök identifiera en traumatiserad patient, men att användningen av ett frågeformulär kan underlätta både för patienten och för behandlaren. I kunskapsstödet refereras till Istanbulprotokollet som en manual för medicinsk och juridisk utredning samt dokumentation av tortyrskador. Mer information om behandling och vård till personer som utsatts för tortyr lämnas i svaret till punkten 27.

Svar till frågorna i punkten 16

Såväl Polismyndighetens som Kriminalvårdens regelverk och rutiner ses över fortlöpande och ändras vid behov. Nedan ges några aktuella exempel.

Polismyndigheten har nyligen tagit fram en arresthandbok som samlar de bestämmelser som reglerar arrestverksamheten. Syftet med handboken är att den ska vara ett stöd i arbetet och skapa metoder och rutiner för att arrestverksamheten ska kunna bedrivas på ett enhetligt och rättssäkert sätt inom hela myndigheten. Handboken redogör för den rättsliga reglering som är aktuell och i vissa fall återges även uttalanden i förarbeten och praxis på området. I handboken redogörs även för rutiner som bör följas för att enhetlighet i hanteringen ska uppnås inom Polismyndigheten. Förutom stödet i den dagliga verksamheten kommer handboken

också att användas vid utbildning av arrestpersonalen. Under våren 2018 genomfördes en utbildningsinsats för alla polisregioner i syfte att implementera handboken och introducera personalen i att använda den. Arresthandboken uppdateras minst en gång per år.

Pilotprojektet I förvaringsrum (elektronisk övervakning som komplement till fysisk tillsyn) är en del i ett större arbete för att förbättra arbetsmiljö, säkerhet och skydd för medarbetare och intagna. Detta har sin grund i att det förekommer att intagna blockerar fönstret till arrestcellen vilket innebär att arrestpersonalens möjlighet till okulär tillsyn inskränks och det blir svårt att bedöma den intagnes tillstånd. Detta innebär även en förhöjd risk när personalen går in i cellen för att utföra tillsyn. Det föreligger således såväl arbetsmiljö- som säkerhetsmässiga skäl till elektronisk övervakning som komplement till fysisk tillsyn. Huvudsyftet är att rädda liv. Flera åtgärder som rör det suicidpreventiva arbetet beskrivs i vårt svar till punkten 20.

Internrevisionen vid Polismyndigheten har granskat tillsyn av myndighetens arrestverksamhet. I tillsynsrapporten lämnas flera rekommendationer och med anledning av dessa ser Polismyndigheten bland annat över möjligheten att införa *en nationell digital* arrestliggare. Polismyndigheten saknar i nuläget en digital ärendehantering vad gäller intagna i arrest. Förutom en minskad arbetsbelastning för personalen förväntas en digital hantering innebära en mer rättssäker och effektiv tillsyn av intagna i arrest.

Ett arrestnätverk bestående av representanter från samtliga polisregioner har bildats för att gemensamt identifiera förbättringsområden och åtgärda dessa. Nätverket bidrar också med statistik och hjälper till med att föra ut och implementera beslutade förändringar i arrestverksamheten.

Vidare pågår inom Polismyndigheten ett arbete för att införa en nationell enhetlig egenkontroll och tillsyn för arrestverksamheten i syfte att säkerställa regelefterlevnad och rättssäkerhet för de frihetsberövade.

För att tillförsäkra en effektiv och kontinuerlig tillsyn av myndighetens verksamhet har Kriminalvården inrättat en tillsynssektion som inspekterar regelefterlevnad, kvalitet och

effektivitet på ett enskilt verksamhetsområde i taget. Tillsynssektion genomför årligen ett flertal inspektioner inom anstalt och häkte.

På övergripande nivå sker en kontinuerlig granskning av både Polismyndigheten och Kriminalvården genom att Justitieombudsmannen granskar att myndigheterna utför sina uppgifter enligt gällande författningar och att den offentliga verksamheten inte gör intrång i medborgarnas grundläggande fri- och rättigheter. Även Justitiekanslern granskar Polismyndigheten och Kriminalvården. Justitiekanslerns tillsyn har till syfte att kontrollera att lagar och andra författningar efterlevs.

Svar till frågorna i punkten 17

I tabellerna 4–9 nedan återges den statistik som finns tillgänglig rörande inskrivna frihetsberövade i häkte, inskrivna i anstalt samt utnyttjandegraden i häkten och anstalt under perioden sedan förra rapporteringstillfället.

Tabell 4: Inskrivna i anstalt 1 oktober 2014–2017, uppdelat efter kön

Kön	2014	2015	2016	2017
Kvinnor	245	228	270	250
Män	4 074	4 064	3 961	3 898
Totalt	4 319	4 292	4 231	4 148

Källa: Kriminalvården

Tabell 5: Inskrivna i anstalt 1 oktober 2014–2017, uppdelat efter ålder

Ålder	2014	2015	2016	2017
15–19 år	40	57	49	58
20–24 år	617	642	597	642
25–29 år	788	734	772	808
30–34 år	665	687	630	673
35–39 år	565	565	567	488
40–44 år	467	486	471	421
45–49 år	405	376	359	359
50–54 år	328	316	323	292
55–59 år	194	2017	228	170
60–64 år	138	121	121	117
65 år och äldre	112	91	114	120
Totalt	4 319	4 292	4 231	4 148

Källa: Kriminalvården

Tabell 6: Inskrivna i anstalt 1 oktober 2014–2017, uppdelat efter medborgarskap

Medborgarskap	2014	2015	2016	2017
Sverige	2 995	2 967	2 957	2 908
Norden	134	134	109	104
Europa (exkl. Norden)	481	478	450	410
Afrika	221	237	267	221
Asien	256	243	219	277
Nordamerika	17	15	23	21
Sydamerika	38	41	38	33
Oceanien	1	0	1	2
Upphört land/Statslös/Okänt land	176	177	167	172
Totalt	4 319	4 292	4 231	4 148

Källa: Kriminalvården

Tabell 7: Inskrivna frihetsberövade i häkte 1 oktober 2014–2017 uppdelat på kön

Kön	2014	2015	2016	2017
Kvinnor	88	99	76	98
Män	1 400	1 300	1 351	1 467
Totalt	1 488	1 399	1 427	1 565

Källa: Kriminalvården

Tabell 8: Utnyttjandegrad av ordinarie platser i anstalt 2014–2017

	2014	2015	2016	2017
Utnyttjandegrad	85%	87%	89%	91%

Källa: Kriminalvården

Tabell 9: Utnyttjandegrad av ordinarie platser i häkte 2014–2017

	2014	2015	2016	2017
Utnyttjandegrad	84%	79%	85%	87%

Källa: Kriminalvården

Tandvård på vissa häkten

Enligt Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd för häkte (KVFS 2011:2) gäller att en intagen på häktet har rätt att träffa en tandläkare om behovet är av akut karaktär. Med akut karaktär avses avhjälpande av smärttillstånd orsakat av kariesskada, tappad fyllning, trauma eller akut infektion från tand, käke, tandfäste eller munslemhinna. Saknar den intagne egna medel kan bidrag lämnas från Kriminalvården för att täcka kostnaden.

Region Nord (häktet Falun) har lämnat följande uppgifter. En klient som har behov av att träffa en tandläkare skriver en hemställan till kriminalvårdsinspektören på häktet, som bifaller eller avslår klientens hemställan utifrån klientens behov. Vid bifall kontaktar häktet Falun jourtandläkaren. Jourtandläkaren i Falun kan antingen vara folktandvården eller en privat tandläkare.

Från Region Syd (häktet Malmö) har följande uppgifter inkommit. Ansökningar om tandvård behandlas dagligen och det finns dagligen möjlighet att transportera till tandläkare, om sådant behov bedöms finnas. Till viss del kan det vara svårt för Kriminalvårdens medarbetare att

avgöra vad som utgör ett behov av akut karaktär. Tandläkaren gör ingen skillnad på om det är akutvård eller inte, utan när patienten väl är hos tandläkaren utförs den åtgärd som den intagne har sökt tandvård för. Tandläkarna inom Kriminalvården är upphandlade och egna vårdgivare. De har därmed ett eget ansvar för att upprätthålla god kvalitet på tandvården och följa de regler som gäller för tandvårdsbehandling.

Region Öst (häktet Växjö) har framfört följande. Bedömning av om behovet är akut görs av vakthavande befäl eller i förekommande fall kriminalvårdsinspektör efter inlämnad hemställan från den intagne. Bedöms behovet som akut tas kontakt med Folktandvården för behandlingstid samma dag eller så snart någon av klinikerna i Växjö har möjlighet att ta emot. Transporten sker som regel inom ett dygn efter att hemställan om akut tandvård beviljats.

Svar till frågorna i punkterna 18 och 19

Frågorna i punkterna 18 och 19 rörande häktningstider och restriktioner besvaras samlat nedan.

Kriminalvården tar stöd av Nelson Mandela Rules, liksom andra internationella regelverk, vid grundutbildningen för alla anställda. De används också som riktlinjer för Kriminalvårdens arbetsordning och övriga interna regelverk i form av föreskrifter och allmänna råd, riktlinjer, policyer, strategier, planer, handböcker och anvisningar. Dessa dokument anger hur Kriminalvården ska bedriva sin verksamhet i enlighet med gällande rätt och på ett effektivt och säkert sätt.

I de senaste årens budgetpropositioner har regeringen återkommande framhållit behovet av att minska användningen av häktning och restriktioner samt vikten av att vidta åtgärder för att motverka den isolering som detta många gånger leder till.

I regleringsbrevet för budgetåret 2018 har regeringen gett Åklagarmyndigheten i uppdrag att redovisa vilka åtgärder som vidtagits i samarbete med Kriminalvården i syfte att bidra till minskad isolering i häkte. Av redovisningen ska framgå vilket fortsatt arbete som planeras på området. Resultatet ska redovisas i samband med myndighetens årsredovisning.

Åklagarmyndigheten och Kriminalvården har i oktober 2018 på uppdrag av regeringen redovisat hur statistiken kan utvecklas i syfte att på ett tydligare sätt kunna följa häktningstider och användningen av restriktioner över tid. Målet är att skapa en återkommande systematisk redovisning av kvalitetssäkrade uppgifter avseende den sammanlagda häktningstiden samt meddelade restriktioner. I rapporten redogör Åklagarmyndigheten och Kriminalvården även för en rutin som möjliggör en mer detaljerad uppföljning av meddelade restriktioner. I detta ingår att i enskilda ärenden kunna följa användningen av olika typer av restriktioner under häktningstiden.

Myndigheterna har vidtagit ett flertal åtgärder för att bryta isoleringen, vilket beskrivs nedan.

Åklagarmyndigheten

Under 2017 har Åklagarmyndigheten genomfört en tillsyn för att undersöka om åklagarnas tillämpning av häktningsinstitutet och användande av restriktioner sker i enlighet med de vägledande styrdokument, ÅFS 2015:2 och RåR 2015:1. Undersökningen har dels bestått i en genomgång av myndighetens statistik från åren 2014, 2015 och 2016 avseende såväl anhållna som häktade, dels en närmare granskning av 200 frihetsberövanden genom häktning under samma tidsperiod. Några av tillsynsrapportens viktigaste iakttagelser kan sammanfattas enligt följande. Åklagare fattar i stor omfattning beslut att inte tillåta samsittning. Tillstånd till samsittning innebär att den misstänkte får placeras tillsammans med en eller flera andra intagna, som också har restriktioner. Vanligtvis är det två så kallade restriktionsintagna som vistas en del av dagen i den enes bostadsrum. Beslut att inte tillåta samsittning är i stort sett lika vanligt förekommande som beslut att tillåta samsittning efter prövning. Tillämpningen är inte förenlig med riktlinjerna. Av rapporten framkommer också att när en förfrågan om undantag eller lättnad i restriktionerna har framställts synes åklagarna i stor omfattning bevilja undantag i meddelade restriktioner.

Tillsynsrapporten följs för närvarande upp inom Åklagarmyndigheten i samråd med Kriminalvården.

Tillsammans med Kriminalvården ser Åklagarmyndigheten även över restriktionsanvändningen och arbetar med utökad samsittning mellan misstänkta som har restriktioner. Myndigheterna är överens om hur samverkan dem emellan ska ske centralt och lokalt. Åklagarmyndigheten avser att ta bort möjligheten för en åklagare att besluta om att inte tillåta samsittning och besök utan åklagaren ska endast kunna välja ”prövning förbehålls”. Det innebär att det blir tydligt att det kontinuerligt ska ske en prövning och att omprövning ska ske när det finns skäl för det.

Kriminalvården

Under flera år har regeringen tillfört Kriminalvården medel för att stärka myndighetens arbete med att minska isolering i häkte. Kriminalvården har kontinuerligt utvecklat detta arbete. Äldre häkteslokaler medför ofta svårigheter för Kriminalvården när det gäller att bedriva gemensamma aktiviteter. Vid planering av nya häkten och renovering av befintliga häkten beaktas därför aspekten isoleringsbrytande åtgärder. Detta får som följd att nya/nyrenoverade lokaler är mer ändamålsenliga och anpassade för gemensamma aktiviteter som samsittning, sysselsättning, självhushållning, besök och gruppaktiviteter.

Nedan ges några konkreta exempel på hur Kriminalvården har arbetat för att minska isolering i häkte under rapporteringsperioden:

- Samarbetet med Åklagarmyndigheten har utvecklats för att bland annat effektivisera kommunikationen mellan myndigheterna i syfte att underlätta arbetet med att bryta isoleringen (till exempel för lättnader av restriktioner, ökade möjligheter till samsittning eller häktades deltagande i särskilda aktiviteter).
- Möjligheterna för de intagna att kommunicera med sina anhöriga har förbättrats genom en ändring i regelverket när det gäller elektronisk kommunikation.
- Ett nytt systemstöd har införts som innebär att ett ställningstagande rörande isoleringsbrytande åtgärder är obligatoriskt för varje intagen under häktesvistelsen.

- De kvalitativa insatserna för de kriminalvårdare som jobbar närmast de häktade har utvecklats. Insatserna består bland annat av en försöksverksamhet med olika former av samtalsmetodik som ska stödja medarbetarna i att arbeta med att bryta isoleringen för de intagna.
- Personaltätheten på häktesavdelningar för unga har ökat för att fler ska få möjlighet att vistas i gemensamhet med andra intagna och kriminalvårdspersonal.
- En försöksverksamhet har införts som innebär att häktade med restriktioner vistas i grupp och deltar i särskild aktivitet i närvaro av kriminalvårdspersonal. Detta sker i nära samarbete med respektive åklagare.
- Statsbidragen till frivilligorganisationer som bland annat erbjuder besöksgrupper har höjts.
- Under innevarande år har Kriminalvården undertecknat en nationell överenskommelse med Röda Korset om ökade insatser för att minska isolering för häktade med restriktioner.

Utredning avseende häktning och restriktioner

Regeringen gav i juli 2015 en särskild utredare i uppdrag att bland annat lämna förslag på hur användningen av häktning och häktningstiderna kan begränsas, och särskilt överväga åtgärder för att begränsa användningen av häktning och restriktioner för barn och andra unga lagöverträdare. Uppdraget redovisades i augusti 2016 (SOU 2016:52). Utredningen har remitterats och bereds för närvarande i Regeringskansliet. Avsikten är att kunna besluta en lagrådsremiss så snart som möjligt.

Utredning avseende brottmålsprocessen för stora mål

Regeringen tillsatte den 7 april 2016 en utredning, En modern brottmålsprocess för stora mål (dir. 2016:31). Utredningen har fått i uppdrag att analysera hur handläggningen av stora brottmål med omfattande bevisning skulle kunna moderniseras och effektiviseras med bevarade krav på rättssäkerhet. I uppdraget ingår bland annat att analysera om det är lämpligt

att införa utökade möjligheter att använda dokumenterade förhör som bevisning i domstol och att i så fall lämna de förslag som bedöms nödvändiga. Ett av syftena med att titta närmare på den frågan är att en utökad möjlighet att använda dokumenterade förhör skulle kunna bidra till kortare häktningstider och minskad restriktionsanvändning då behovet att skydda bevisningen från yttre påverkan genom häktning med restriktioner kan bli mindre om bevisningen säkras i ett tidigare skede. I stora brottmål med många personer och omfattande bevisning är det med nuvarande reglering nästan undantagslöst nödvändigt med restriktioner.

En delredovisning gällande dokumenterade förhör lämnades i december 2017 (Tidiga förhör – nya bevisregler i brottmål [SOU 2017:98]). Förslagen bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Andra vidtagna åtgärder på området

För att öka kunskapen om användningen av häktning och restriktioner samt isoleringsbrytande åtgärder har Brottsförebyggande rådet på uppdrag av regeringen gjort en kartläggning av situationen i häkte. Uppdraget har redovisats och utgör ett värdefullt underlag i regeringens fortsatta arbete.

Regeringen gav i december 2017 Kriminalvården i uppdrag att, tillsammans med Åklagarmyndigheten och Statens institutionsstyrelse, analysera hur situationen för barn som frihetsberövas kan förbättras inom ramen för Kriminalvårdens verksamhet, samt utifrån denna analys lämna förslag på åtgärder. I den rapport som myndigheterna lämnade den 31 augusti 2018 föreslås bland annat följande.

- Utökad möjlighet till mellanmännisklig kontakt. Utgångspunkten är fyra timmars vistelse tillsammans med annan varje dag. Vid sidan av eventuella besök från skola, socialtjänst, familj och frivilligaktörer består den mellanmänniskliga kontakten av Kriminalvårdens personal. Läxhjälp, motiverande samtal, friskvård, studiecirklar, matlagning och övriga personalledda aktiviteter är exempel på kvalitativ mellanmännisklig kontakt.
- Utöka bemanningen i det klientnära arbetet på häktena med 80 årsarbetskrafter.

- Uppdatera introduktionsmaterial m.m. så att det tydligare svarar mot kraven på tillgänglig och anpassad information för ett barn. Det måste också finnas tillgång till tolk om barnet inte talar eller förstår det språk som används.
- Förstärka utbildningsorganisationen för att tillgodose barnens behov av pedagogiskt stöd.
- Varje barn ska erbjudas möjlighet att träffa sjuksköterskan en gång i veckan för att identifiera eventuella behov av hälso- och sjukvård. En sjuksköterska ska planera för löpande kontakt med barnet under häktningstiden.
- Säkerställa att det finns utpekade funktioner på varje häkte som ansvarar för att planera och följa upp insatserna tillsammans med barnet.
- Förbättra samarbetet mellan åklagare och häktespersonal genom att ta fram gemensamma styrdokument i syfte att tydliggöra formerna för kontakt mellan åklagare och häktespersonal.

Rapporten bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Möjlighet för intagna att lämna klagomål

Enligt Kriminalvården finns det inga belägg för att sådana åtgärder som beskrivs i frågan när det gäller häkte Malmö ska ha förekommit. Det regelverk som finns ger goda förutsättningar för intagna att framföra synpunkter och klagomål, både för individen själv eller i förekommande fall genom förtroenderåd. Det är möjligt för intagna att när som helst ge in skriftliga klagomål såväl till befattningshavare på lokal nivå på respektive verksamhetsställe som på central nivå på huvudkontoret. Detta sker också i relativt stor utsträckning. Skriftliga klagomål registreras i det klientadministrativa systemet eller myndighetens diarium. Svar ges till den intagne i muntlig eller skriftlig form i enlighet med de handläggningskrav som följer av förvaltningslagen. Av Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd framgår också att om en intagen vill tala med en representant för ledningen av häktet, ska tillfälle till det ges så snart det lämpligen kan ske (KVFS 2011:2).

Svar till frågorna i punkten 20

I rapportens bilaga 4 finns en tabell med de ärenden som registrerats som dödsfall relaterade till polisens arrest från och med 2014-01-01 till och med 2017-12-31. Uppgifter om etnicitet

registreras inte och finns därför inte med i tabellen. Notera att inte alla ärenden är händelser där dödsfallet har skett i själva arrestlokalen. Bilagan innehåller alla ärenden av dödsfall *relaterade* till polisens arrest, till exempel även ärenden där någon person har insjuknat i arrestlokal, tagits till sjukhus och avlidit där.

Som framkommer i tabellen har det, i de utredningar som genomförts med anledning av dödsfall relaterade till arrest, endast i ett fall visat sig finnas grund för att väcka åtal. Om inget åtal väcks så kan anhöriga av naturliga skäl inte heller få skadestånd inom ramen för en brottmålsprocess. Det finns dock en möjlighet för anhöriga att få ersättning av staten på annat sätt, exempelvis genom en civilrättslig process (se punkten 27). Om åklagaren anser att den befintliga utredningen visat att det inte har begåtts något brottsligt beteende (varken genom aktiv handling eller underlåtenhet) är det inte säkert att protokollet från en eventuell rättsmedicinsk obduktion tas med i förundersökningsmaterialet. Dödsorsaken kan då inte heller följas upp av Polismyndigheten i efterhand och därmed anges inte dödsorsaken i samtliga fall i bilaga 4.

Inga dödsfall i utlänningsförvar har rapporterats för perioden.

I tabellerna 10 och 11 lämnas uppgifter över antalet dödsfall i Kriminalvårdens häkte respektive anstalt. Uppgifterna om dödsfall utanför häkte och anstalt avser intagna som avlidit under en sjukhusvistelse. Avseende anstaltsklienter kan det även röra sig om dödsfall som inträffat under en permission. Samtliga fyra dödsfall som skedde utanför häkte och anstalt under 2017 inträffade på sjukhus.

Tabell 10: Dödsfall i häkte 2008–2017 (antal)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Självord (i häkte)	5	2	2	4	5	3	2	0	0	1
Självord (utanför häkte)	0	0	1	0	0	1	2	1	0	0
Övriga dödsfall (i häkte)	1	0	1	1	3	1	2	0	0	2
Övriga dödsfall (utanför häkte)	0	0	0	1	2	2	2	1	0	1
Totalt	6	2	4	6	10	7	8	2	0	4

Källa: Kriminalvården

Tabell 11. Dödsfall i anstalt 2008–2017 (antal)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Självord (på anstalt)	1	0	1	3	2	2	2	1	1	0
Självord (utanför anstalt)	0	1	1	0	0	0	1	1	0	0
Övriga dödsfall (på anstalt)	0	4	2	2	1	1	1	2	2	1
Övriga dödsfall (utanför anstalt)	9	5	6	3	3	3	4	2	5	3
Totalt	10	10	10	8	6	6	8	6	8	4

Källa: Kriminalvården

Rutiner vid allvarliga incidenter

Sedan det förra rapporteringstillfället har Polismyndigheten beslutat och infört enhetliga rutinbeskrivningar för incidentrapportering för att skapa förutsättningar för en systematisk statistikinhämtning som ger en fullständig rapportering av incidenter. Sedan 2017 genomförs en årlig sammanställning för att bland annat kunna skönja eventuella mönster och vidta förbättrande åtgärder vid behov. Analyser och incidentstatistik kan återföras till verksamheten till exempel via det nationella arrestnätverk som nyligen bildats (se svaret till punkten 16) eller genom att verksamheten gör uppföljningar av inträffade händelser. Analysunderlaget kommer även att användas för revidering av styrdokument, vid kravställning av produkter och tjänster samt för att identifiera behov gällande lokalutformning m.m.

I den handbok för arrestverksamheten som nyligen tagits fram påtalas vikten av att bedöma suicidrisk vid den säkerhetsbedömning som görs vid intagning i arrest. Behovet av mer kunskap om suicidprevention har också lyfts i arbetet med att ta fram en ny arrestantvaktsutbildning.

Av Kriminalvårdens Handbok om personalansvarsärenden 2009:1 framgår bland annat följande rutiner vid allvarliga skador såsom suicid. Om det finns misstanke om att en tjänsteman åsamkat en intagen skada genom användande av övervåld, ska händelsen omedelbart polisanmälas. Detsamma gäller om det finns misstanke om att skadan åsamkats av en annan intagen. Om en intagen har avlidit av icke naturliga orsaker ska den läkare som fastställt att döden har inträffat, enligt 4 kap. 4 § begravningslagen (1990:1144), anmäla dödsfallet till Polismyndigheten. Så ska ske oberoende av om det föreligger någon brottsmisstanke eller inte. Om en intagen har avlidit eller allvarligt skadats, antingen genom något som en anställd inom Kriminalvården har gjort i tjänsten eller under den intagnes vistelse i anstalten eller häktet, men det inte finns misstanke om att skadan orsakats av våld från annan intagen eller övervåld från en tjänsteman ska det inträffade anmälas för prövning av om överlämnande till personalansvarsnämnden ska ske. Enligt personalansvarsnämndens praxis åtalanmäls alla suicider. Om en intagen drabbats av en allvarlig skada eller till och med avlidit ska Kriminalvårdens medicinske rådgivare under vissa förutsättningar anmäla händelsen till Socialstyrelsen i enlighet med Lex Maria.

Såväl Polismyndigheten som Kriminalvården ingår i en myndighetssamverkansgrupp som på nationell nivå samordnar det suicidpreventiva arbetet.

Utvisningsärende rörande en man från Irak

Den irakiska medborgare som avled när utvisningen av honom skulle verkställas den 17 mars 2015, svimmade och blev okontaktbar när tumult uppstod inne i flygplanet då mannen satte sig till motvärn. Mannen fördes till sjukhus där han konstaterades avliden. Samma kväll beslutade åklagare att inleda förundersökning mot den medverkande personalen, en polisman och fyra anställda vid Kriminalvården. Under förundersökningen genomfördes bland annat 45 förhör med passagerare på planet, flygplatspersonal, personal på Migrationsverkets förvar i

Märsta och med expertvittnen angående utbildning för Kriminalvårdens personal. Vidare genomfördes en utvidgad dödsfallsundersökning och en rekonstruktion i en flygplanskropp.

Två av de anställda vid Kriminalvården delgavs misstanke om tjänstefel under förundersökningen. En av dem åtalades senare för ofredande alternativt tjänstefel där åklagaren i gärningsbeskrivningen hävdade att den åtalade hade använt ett av Kriminalvården ej tillåtet grepp runt mannens hals/nacke under verkställigheten. Åtalet ogillades i tingsrätten.

Kriminalvårdens säkerhetsdirektör beslutade den 12 december 2016 att initiera en utredning om grepptekniker vid transport i flyg. Syftet med utredningen var bland annat att belysa riskerna med den greppteknik som användes vid händelsen den 17 mars 2015.

Svar till frågorna i punkten 21

På grund av brister i incidentrapporteringen gällande våld mellan intagna, är de statistiska uppgifterna för åren 2014 och 2015 ofullständiga. Under 2016 rapporterades om 14 incidenter av våld mellan intagna på häkten, medan 15 sådana incidenter inrapporterades under 2017. Antalet incidenter av våld mellan intagna på anstalt ökade från 67 stycken under 2016 till 113 stycken under 2017. Ökningen mellan dessa båda år kan bero på en högre beläggning i anstalt och häkte eller en bättre incidentrapportering till följd av en ökad medvetenhet. Det kan också vara så att ett fåtal klienter står för ett flertal av incidenterna. Kriminalvården bedömer också att ökningen kan vara en effekt av en ökad medvetenhet om vikten av att rapportera till personalen.

Kriminalvårdens säkerhetsarbete, bland annat för att förhindra våld mellan intagna, utgår från ett arbetssätt som kallas dynamisk säkerhet. Begreppet innebär en helhetssyn på säkerheten där följande komponenter samverkar: fysisk och teknisk säkerhet, förhållningssätt och bemötande, tillgänglighet och utbildning, regelverk, instruktioner och rutiner samt placeringsprocessen.

Svar till frågorna i punkten 22

Riktlinjer för förvar inför verkställighet av beslut om avlägsnande

Förutsättningarna för förvarsbeslut är noga reglerade i utlänningslagen. I ett Rättsligt ställningstagande från 2015 har Migrationsverket klargjort förutsättningarna för verkställighetsförvar (SR 25/2015). Migrationsverket tydliggör att ett beslut om förvar måste stå i proportion till vad beslutet innebär för den person som ska tas i förvar. En utlännings rörelsefrihet får aldrig begränsas mer än nödvändigt. Uppsikt ska alltid övervägas som alternativ till förvar. Vid varje beslut om verkställighetsförvar måste det finnas faktiska möjligheter till beslut om verkställighet av beslut om avlägsnande. Förutsättningarna för att kunna genomföra verkställigheten kan utgöras av flera faktorer, till exempel förväntad tid inom vilken verkställighet kan ske, möjlighet att få fram nödvändiga resehandlingar och övriga praktiska möjligheter. Migrationsverkets arbete med att genomföra ett avlägsnandebeslut måste vara ständigt pågående och bedrivs strukturerat för att ett beslut om verkställighetsförvar ska få fortgå.

Lokaler för förvar och placering av förvarstagna

Migrationsverket ansvarar för de lokaler som normalt används vid förvar. Eftersom förvar inte är en fråga om påföljd för ett brott har förvaren utformats för att så långt som möjligt erbjuda en miljö som liknar Migrationsverkets öppna mottagningsverksamhet. De förvarstagna kan röra sig fritt inom lokalerna och ges möjlighet att vara utomhus vissa tider under dagen. Vissa förvar har särskilda avdelningar för kvinnor och barn. De förvarstagna ska ges möjlighet att ta emot besök och på annat sätt ha kontakt med personer utanför lokalen, undantaget om besöket eller kontakten i ett särskilt fall skulle försvåra den verksamhet som rör förvaret. En utlänning får hållas avskild inom förvarslokalen om han eller hon utgör en allvarlig fara för sig själv eller andra, eller om det annars är nödvändigt för säkerheten i lokalen.

Under vissa förutsättningar får Migrationsverket besluta att en person som tagits i förvar ska placeras på anstalt, i häkte eller i polisarrest i stället för i en ordinarie förvarslokal. En sådan placering kan ske för att upprätthålla ordningen i förvarslokalen. Migrationsverket saknar kapacitet att hantera personer som allvarligt stör ordningen. Ett beslut om placering kan

överklagas till en migrationsdomstol. En placering i Kriminalvårdens lokaler får också beslutas för att en transport av en utlänning genom landet ska kunna genomföras. Utlänningen får då tillfälligt övernatta för att därefter föras vidare till en förvarlokal eller en flygplats. Personer som placeras på anstalt, häkte eller polisarrest ska hållas avskilda från övriga intagna. Barn får aldrig placeras på anstalt, häkte eller polisarrest. Inom Kriminalvården finns sedan 2015 en särskild avdelning för förvarstagna utlänningar. Avdelningen är inrättad för deras särskilda behov och förutsättningar; bland annat åtnjuter de förvarstagna en större frihet vad gäller bland annat besök, telefon och social tillvaro.

Personer som är utvisade på grund av brott som är förvarstagna i väntan på utvisning placeras regelmässigt i Kriminalvårdens lokaler.

Förslag om modernisering av regelverket

Regeringen har den 28 augusti 2018 överlämnat en proposition till riksdagen med förslag till lagändringar om förvar och uppsikt av utlänningar (prop. 2017/18:284). Syftet är att skapa ett tydligare regelverk och höja rättssäkerheten i ärenden och mål om förvar och uppsikt. De föreslagna reglerna innebär bland annat att en domstol alltid ska pröva om en utlänning får hållas i förvar längre tid än två veckor med stöd av utlänningslagen. Vidare får proportionalitetsprincipen en avgörande betydelse vid bedömningen av hur länge en utlänning får hållas i förvar. Det blir tydligare vilken myndighet som i varje skede av migrationsprocessen är ansvarig för att besluta om förvar eller uppsikt och den enskilde får en utökad rätt att komma till tals muntligen inför förvaltningsmyndigheterna och migrationsdomstolarna.

Svar till frågorna i punkten 23

En central utgångspunkt inom all hälso- och sjukvård i Sverige är att patienter så långt möjligt ska få vara delaktiga och utöva inflytande över den hälso- och sjukvård de tar emot. Varje medborgare är genom grundlag skyddad gentemot det allmänna mot påtvingat kroppsligt ingrepp, utöver det skydd som finns mot döds- och kroppsstraff. Skyddet mot kroppsligt ingrepp får endast begränsas genom lag och begränsningar får endast göras för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. Psykiatrisk tvångsvård får ges under vissa förutsättningar, då huvudsakligen med stöd av lagen (1991:1128) om psykiatrisk

tvångsvård, nedan benämnd LPT, och lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, nedan benämnd LRV. Såväl LPT som LRV innehåller materiella och processuella regler som tillgodoser grundläggande rättssäkerhetskrav såsom krav på förutsägbarhet och möjlighet till rättslig kontroll. När vård undantagsvis ges utan samtycke men med stöd av lag gäller naturligtvis kvalitetskraven i vården, bland annat kravet på vetenskap och beprövad erfarenhet.

Om en person tas in på en sjukvårdsinrättning mot sin vilja krävs ett speciellt läkarintyg, kallat vårdintyg. Vårdintyget måste skrivas i samband med en läkarundersökning av en legitimerad läkare. För att tvångsvård ska få komma till stånd måste tre förutsättningar vara uppfyllda, vilket ska framgå av vårdintyget. För det första måste han eller hon lida av allvarliga psykiska besvär. Det andra är att personen måste ha ett absolut behov av psykiatrisk vård dygnet runt på grund av det psykiska tillståndet och sina personliga förhållanden. Detta måste ske på en sjukvårdsinrättning. Det tredje kriteriet är att personen motsätter sig vård för det psykiska tillståndet eller mår så dåligt att han eller hon inte kan bedöma sitt vårdbehov. Tvångsvård får inte ges om det endast handlar om en utvecklingsstörning.

Vårdintyget måste också beskriva de psykiska besvären och varför det finns ett vårdbehov. När vårdbehovet bedöms, ska fara för andra personers fysiska och psykiska hälsa vägas in. Efter att ett vårdintyg skrivits får personen hållas kvar med tvång. Det slutgiltiga beslutet om inläggning enligt LPT måste fattas av en specialistläkare. Detta beslut måste fattas inom 24 timmar från det att personen kom till vårdinrättningen och vårdintyget får inte vara äldre än fyra dygn. Det får inte vara samma läkare som skrev vårdintyget som fattar inläggningsbeslutet.

För tvångsåtgärder vid vård enligt både LPT och LRV gäller en proportionalitetsprincip, som innebär att tvångsåtgärder endast får användas om de står i rimlig proportion till syftet med åtgärden och att mindre ingripande åtgärder ska användas om de är tillräckliga. I undantagsfall och i akuta situationer får personer också läggas i bälte, tvångsmedicineras eller avskiljas. Beslut om tvångsåtgärder som innebär fastspänning med bälte och avskiljande som överstiger

viss tid ska anmälas för granskning till Inspektionen för vård och omsorg, som är den myndighet som bedriver tillsyn inom hälso- och sjukvården.

Den 1 juli 2017 trädde vissa lagändringar i kraft i syfte att skapa bättre förutsättningar för patienter att vara delaktiga i vård som ges med stöd av LPT och LRV. Lagändringarna innebär bland annat att inom den öppna tvångsvården ska en samordnad vårdplan så långt det är möjligt utformas i samråd med patienten och, om det inte är olämpligt, med patientens närstående. Dessutom ska patientens inställning till de insatser som anges i den samordnade vårdplanen så långt möjligt redovisas i samband med ansökningar om vård. En annan nyhet är att chefsöverläkaren vid psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård ska se till att en patient, så snart patientens tillstånd tillåter, erbjuds uppföljningssamtal efter en genomförd tvångsåtgärd.

Regeringen har gett den nationella samordnaren för utveckling och samordning av insatser inom området psykisk hälsa i uppdrag att göra en översyn av tvångsåtgärder enligt LPT riktade till barn och unga under 18 år. Betänkandet har inkommit och bereds för närvarande i Regeringskansliet (SOU 2017:111). Betänkandet innehåller förslag som ska förbättra kvaliteten för den psykiatriska heldygnsvården, inklusive den psykiatriska tvångsvården, för barn. Bland annat föreslås att ett särskilt utvecklings- och kontrollorgan ska inrättas så att verksamheter där barn vårdas med tvång blir föremål för en regelbunden insyn.

Elektrokonvulsion behandling

Socialstyrelsens nationella riktlinjer för vård vid depression och ångestsyndrom från 2017 syftar till att stimulera användandet av vetenskapligt utvärderade och effektiva åtgärder inom området och att vara ett underlag för öppna och systematiska prioriteringar inom hälso- och sjukvården. Vuxna med depression och ångestsyndrom behandlas i huvudsak med anti-depressiva läkemedel och olika former av psykoterapi. Vid lättare former av depression eller ångestsyndrom i primärvården kan behandlingen också utgöras av psykopedagogiskt samtal eller fysisk aktivitet. Andra behandlingsalternativ vid svårare tillstånd är repetitiv transkranial magnetstimulering (rTMS) och elektrokonvulsiv behandling (ECT). Socialstyrelsen

har också tagit fram en rapport om hur hälso- och sjukvården kan arbeta för att minska de negativa effekterna av minnesstörningar efter ECT-behandling.

Det finns ett kvalitetsregister rörande ECT, där alla sjukhus som utför ECT registrerar data om behandlingen. Det finns därför mycket kunskap om säkerheten och effekten. Tack vare registrering är det även lättare att överblicka att vården är likvärdig oavsett var i landet man bor. Data i registret är också ett betydelsefullt underlag för verksamhetsutveckling och forskning om ECT. Under 2017 var det 74 procent av alla som behandlades med ECT som blev symtomförbättrade vid behandlingens avslut.

Som beskrivits ovan får hälso- och sjukvård inte ges utan samtycke från den enskilde såvida det inte föreligger särskilda förutsättningar, vilka är angivna i lag.

Svar till frågorna i punkten 24

Det finns inget lagstöd för att ge tvångsvård till personer med psykosociala svårigheter. I regel får dessa personer i stället den vård och omsorg de behöver genom insatser som boende i gruppboenden när de fyllt 18 år.

Svar till frågorna i punkten 25

Avdelningen för särskilda utredningar (SU), som består av tre utredningsenheter placerade i Stockholm, Göteborg och Malmö, är en fristående avdelning inom Polismyndigheten med uppgift att bedriva brottsutredning och underrättelsearbete i ärenden som rör vissa befattningshavare, exempelvis poliser. SU inrättades i samband med ombildningen av Polismyndigheten den 1 januari 2015.

Det är av yttersta vikt att dessa utredningar håller högsta kvalitet och att de bedrivs oberoende och fristående från den övriga polisverksamheten. SU behöver därför vara fristående från polisen, både organisatoriskt och fysiskt. När riksdagen beslutade om inrättandet av SU säkerställdes avdelningens oberoende genom att:

- Avdelningschefen utses direkt av regeringen.
- Regeringen fastställer en anslagspost för SU i Polismyndighetens regleringsbrev.

- Alla SU:s arbetsplatser är avskilda från övriga Polismyndighetens lokaler.
- Endast åklagare vid en särskild åklagarkammare, som främst arbetar med denna typ av ärenden, kan vara förundersökningsledare i SU:s ärenden och besluta om utredningsåtgärder eller om ett ärende ska läggas ner.

I Polismyndighetens interna reglering finns ytterligare bestämmelser som stärker SU:s befogenheter att självständigt bedriva utredningsarbete och inhämta information.

Enligt förordningen (2014:1106) om handläggning av ärenden om brott av anställda inom polisen och vissa andra uppdragstagare och Polismyndighetens arbetsordning ska SU också bedriva verksamhet för att förebygga, förhindra eller upptäcka om någon befattningshavare inom SU:s område utövar eller kan komma att utöva brottslig verksamhet. SU bedriver därför både polisiärt underrättelsearbete och brottsförebyggande arbete gentemot Polismyndigheten och andra myndigheter. SU har numera kapacitet att agera på tips och att självständigt upptäcka misstänkt brottslighet utan att behöva förlita sig på att händelser anmäls av någon utomstående eller av Polismyndigheten själv.

Den demokratiska insynen i Polismyndighetens arbete sker genom ett nationellt insynsråd och sju regionpolisråd, ett i varje polisregion. Ledamöterna utses av regeringen efter nominering av riksdagspartierna. De ska ha partipolitisk erfarenhet och breda kontaktytor i samhället. SU ansvarar för att hålla Polismyndighetens insynsråd informerat om anmälningar och utredningar avseende polisanställda, polisens uppdragstagare och polisstudenter. Det sker genom att avdelningschefen deltar i rådets möten. Regionpolisråden informeras på motsvarande sätt av cheferna vid SU:s utredningsenheter om ärenden som rör respektive region. Råden har också bildat utskott som har i uppdrag att närmare granska SU:s arbete och ta del av fördjupad information mellan varje rådsmöte.

Under de första åren efter inrättandet har SU bland annat arbetat med att utveckla kvaliteten i utredningsarbetet och med förtroendeskapande arbete. Detta har bland annat inneburit att utveckla kontakterna med brottsoffer för att öka deras och andra medborgares förtroende för SU:s verksamhet. SU har tagit emot cirka 6 000 anmälningar om brott per år. Många

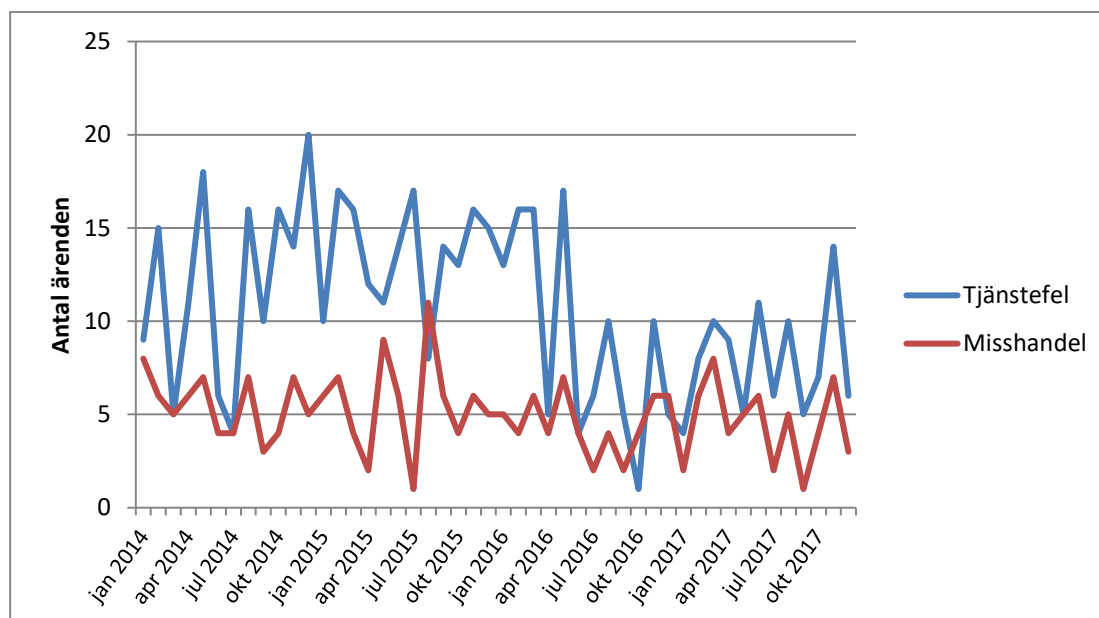
anmälningar rör tjänstefel och polisiär våldsanvändning, men även andra brottskategorier som till exempel våldsbrott, ofredande och stöld förekommer. SU:s utredningsarbete har lett till att åtal har väckts och att brottsmisstankar mot poliser och polisstudenter, bland annat avseende misshandel, ofredande och innehav av olagliga vapen, har prövats i domstol.

Svar till frågorna i punkten 26

Svensk lagstiftning innehåller inte någon särskild straffbestämmelse om tortyr. Anmälningar avseende brott av det slaget kan komma att rubriceras som bland annat misshandel eller tjänstefel. Nedan redovisas den statistik som finns tillgänglig och exempel på enskilda ärenden ges. Det är inte praktiskt möjligt att återge de efterfrågade variablerna såsom kön, ålder, nationalitet, plats, utredningsåtgärder, domar och sanktioner eftersom sådan statistik inte förs.

I diagram 1 nedan visas antalet anmälda ärenden om tjänstefel respektive misshandel kopplat till arrest som har inkommit per månad 2014–2017.

Diagram 1: Antal ärenden om tjänstefel respektive misshandel kopplade till arrest

Källa: Polismyndighetens avdelning för särskilda utredningar (SU)

Nedan ges några exempel på ärenden.

- En polis anmäldes för att vid två tillfällen misshandlat och ofredat intagna personer under 2016. Polisen dömdes av tingsrätten villkorlig dom och dagsböter. Hovrätten fastställde tingsrättens dom. Personalansvarsnämnden uttalade att polisen troligtvis skulle skiljas från sin anställning vid fällande dom.
- En arrestantvakt kastade en mugg med urin på en intagen i april 2017. Arrestantvakten dömdes av tingsrätten för ofredande till dagsböter.
- Vid ett tumult då en berusad intagen skulle sättas in i en cell i maj 2016 använde en polis knytnävsslag och tryckte ner den intagnes ansikte mot golvet. Polisen åtalades för tjänstefel, men tingsrätten ansåg att tjänstefelet var ringa och friade polisen. Hovrätten ändrade tingsrättens dom i juni 2018 och dömde honom för misshandel till dagsböter.
- En arrestantvakt behandlade en intagen hårdhänt i juni 2015, bland annat med knuffar och sparkar. Tingsrätten dömde arrestantvakten för misshandel till villkorlig dom med samhällstjänst. Hovrätten skärpte straffet till fängelse.

Svar till frågorna i punkten 27

I nedanstående svar ges information om möjligheter till ekonomisk ersättning samt vård och rehabilitering för dem som utsatts för tortyr eller annan grym, mänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Ekonomisk ersättning från staten

Skadelidande personer kan under vissa omständigheter få ekonomisk ersättning från svenska staten. Detta gäller dels brottsoffer, dels enskilda som drabbats av skada till följd av myndigheters ageranden. Rätten till ersättning i dessa båda situationer styrs av olika regelverk, och det är olika instanser som prövar respektive typ av ansökning om ersättning. Det kan i dessa ärenden bli fråga om att ersättning av ekonomisk art utgår till den skadelidande. Vård och rehabilitering till en person som exempelvis utsatts för tortyr eller

annan otillåten behandling enligt konventionen erbjuds inom ramen för den sedvanliga hälso- och sjukvården. Sådana insatser är inte avhängiga bedömningar eller beslut av domstolar eller myndigheter.

Brottsoffer har normalt rätt till skadestånd enligt skadeståndslagen (1972:207) från förövaren. Om förövaren inte kan identifieras eller betala och det inte finns någon försäkring som täcker skadorna kan brottsoffret ansöka om ersättning från staten enligt brottsskadelagen (2014:322). En statlig myndighet, Brottsoffermyndigheten, ansvarar för att pröva ansökningar om sådan ersättning. Ett exempel på ett sådant beslut kan nämnas. I juni 2018 fattades beslut om att utge ersättning för fysiskt och psykiskt lidande samt inkomstförlust till en svensk medborgare som hållits kidnappad utomlands med anledning av den mycket allvarliga kränkning denne utsatts för.

Det finns också flera olika möjligheter till ersättning för *den som drabbats av skada på grund av ageranden av myndigheter*. Ersättning kan till exempel utgå enligt skadeståndslagen, Europakonventionen och lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder. Rätten till ersättning kan avse såväl materiell som ideell skada. Ett krav på ersättning kan prövas av Justitiekanslern (i vissa fall i stället av den ansvariga myndigheten) och av allmän domstol. Som enskild kan man välja mellan att vända sig till Justitiekanslern eller att väcka talan i domstol. Skaderegleringen hos Justitiekanslern sker på frivillig väg och är kostnadsfri. Om en enskild inte är nöjd med beslutet finns möjligheten att väcka talan i domstol kvar. Under senare år har det funnits ett mindre antal ärenden som kan nämnas i sammanhanget. Bland annat har två tidigare asylsökanden ansökt om ersättning från svenska staten under åberopande av att de lidit skada efter det att de utvisats respektive avvisats ur landet. Förutsättningar för att utge ersättning ansågs inte föreligga i dessa ärenden. I ett annat fall tillerkände en tingsrätt nyligen en man som suttit frihetsberövad ca 3,5 år inom ramen för en brottsundersökning en kraftigt förhöjd ersättning för lidande. Den förhöjda ersättningen motiverades av det långa frihetsberövandet i kombination med att personen suttit isolerad under större delen av frihetsberövandet. Ersättningen dömdes ut med stöd av lagen om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder. Domen har överklagats.

Möjligheten att få ersättning vid överträdelser av Europakonventionen har utvecklats i svensk domstolspraxis. För att tydliggöra rättsläget, och därigenom stärka rättighetskyddet i Sverige, infördes dock den 1 april 2018 en uttrycklig bestämmelse i skadeståndslagen som reglerar rätten till skadestånd vid överträdelser av Europakonventionen.

Vård och rehabilitering

Mellan 20 och 30 procent av de asylsökande som kommer till Sverige beräknas lida av psykisk ohälsa. Lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. reglerar landstingens skyldigheter att erbjuda asylsökande m.fl. hälso- och sjukvård samt tandvård. Utgångspunkten är att en hälsoundersökning erbjuds när den asylsökande etablerat ett boende. En del av samtalet under hälsoundersökningen ska avse hur hälsotillståndet kan vara påverkat av den undersöktes psykosociala situation eller av traumatiska upplevelser. Asylsökande barn ska erbjudas samma hälso- och sjukvård och tandvård som barn som är bosatta i landet. Även barn som håller sig undan verkställighet av beslut om avvisning eller utvisning erbjuds vård på samma villkor. Vuxna asylsökande ska erbjudas vård och tandvård som inte kan anstå, mödrahälsovård, vård vid abort och preventivmedelsrådgivning. Statlig ersättning utgår enligt förordningen (1996:1357) om statlig ersättning för hälso- och sjukvård till asylsökande.

Landstingen har ansvaret för att vid behov erbjuda psykiatrisk traumavård till nyanlända. Men mot bakgrund av det stora antalet asylsökande som kom 2015–2016 har landstingen haft svårigheter att erbjuda psykiatrisk traumavård i den utsträckning som krävs. Regeringen har därför presenterat åtgärder för att öka tillgängligheten av vård och behandling för traumatiserade asylsökande och nyanlända. I en pågående satsning avsätter regeringen 40 miljoner kronor per år 2017–2020 för detta ändamål. I budgetpropositionen 2018 aviserade regeringen ytterligare 50 miljoner kronor för 2018 för att förbättra tillgången till vård för att motverka psykisk ohälsa hos barn och unga i gruppen asylsökande och nyanlända. Regeringen beräknar att anslaget ökar med motsvarande belopp från och med 2019.

Förutom landstingens psykiatriska traumavårdcenter är Svenska Röda Korset en viktig aktör som bedriver behandlingsverksamhet på fem orter i landet med filialer på ytterligare fem orter för krigsskadade och personer som utsatts för tortyr. Syftet är att erbjuda psykoterapeutisk,

fysioterapeutisk och psykosocial behandling till flyktingar och migranter med trauman från krig, tortyr och svåra flyktupplevelser. Vid tortyrskadestredningar används Istanbul-protokollet. Verksamheten arbetar också aktivt med att sprida kunskap om hur krig och tortyr påverkar människor samt bedriver ett aktivt påverkansarbete mot tortyr. Regeringens satsning på området har inneburit en förstärkning av behandlare på Röda Korsets samtliga center. Utöver Röda Korsets verksamhet, finns även andra traumacenter i landet för nyanlända och asylsökande som drivs av andra aktörer. Den pågående satsningen från regeringen har inneburit att ytterligare ett traumacenter har kunnat inrättas i landet.

För att möta den psykiska ohälsan hos asylsökande och nyanlända är kompetensen hos den vårdpersonal som möter personer med psykiatriska trauman av stor betydelse. Medel har därför också gått till landstingen för kompetenshöjande insatser på området. Linköpings universitet har fått i uppdrag att ta fram en utbildning i psykiatrisk traumavård för personal som möter barn och unga i sjukvården. Vidare har civilsamhället gjort insatser på området. Exempelvis har Röda Korset tillsammans med Sveriges Kommuner och Landsting tagit fram en utbildning för att öka kunskapen om trauma och Rädda Barnen anordnar utbildningar i traumafokuserad kognitiv beteendeterapi.

Svar till frågorna i punkten 28

Den information som Sverige tidigare har lämnat i fråga om artikel 15 är fortfarande aktuell (CAT/C/SWE/5, paras. 47-53). Som framgår av den rapporten innehåller den svenska straffprocessrätten, vilken är baserad på principen om fri bevisprövning, ett flertal effektiva bestämmelser och processuella skyddsmekanismer för att säkerställa att bevisning som tillkommit på otillbörlig väg, till exempel i strid med tortyrkonventionen, inte tillmäts något bevisvärde. Domstolens bevisvärdering redovisas alltid i domen som är offentlig.

Ett exempel på hur bevis som framtvingats genom hot, våld eller annat otillbörligt handlande ska hanteras vid bevisvärderingen finns i Högsta domstolens dom den 20 oktober 2011 (NJA 2011 s. 638). Det var i målet fråga om ett erkännande som hade lämnats vid en bevisprovokation som bedömdes ha hotfulla inslag. Högsta domstolen fann att erkännandet

inte kunde tillmätas någon egentlig betydelse och att målet därför uteslutande fick avgöras genom en prövning av övrig bevisning.

Svar till frågorna i punkten 29

Med hatbrott avses brott där ett motiv för brottet varit att kränka en person, en folkgrupp eller en annan sådan grupp av personer på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller uttryck eller annan liknande omständighet.

Insatser för att motverka rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott kräver breda och långsiktiga insatser från hela samhället. Regeringen har därför antagit en nationell plan som beslutades den 24 november 2016. Planen ska utgöra en grund och en inriktning för arbetet mot rasism och hatbrott inom de särskilt viktiga strategiska områden som regeringen har identifierat: mer kunskap, utbildning och forskning, förbättrad samordning och uppföljning, civila samhället: ökat stöd och fördjupad dialog, förstärkt förebyggande arbete på nätet samt ett mer aktivt rättsväsende. I planen aviseras både breda insatser mot rasism och även åtgärder inriktade på att motverka specifika former av rasism.

Polismyndigheten

I samband med omorganisationen 2015 höjde Polismyndigheten ambitionsnivån avseende hatbrott och andra brott som hotar de grundläggande fri- och rättigheterna.

En nationell kontaktpunkt har införts för dessa frågor och numera finns så kallade demokrati- och hatbrottsgrupper i de tre storstadsregionerna: Stockholm, Väst och Syd. Även i övriga polisregioner ska det finnas en motsvarande förmåga. Utöver att utreda misstänkta brott, ska avsätta resurser arbeta med brottsofferstöd, intern utbildning, samverkan och andra trygghets- och förtroendeskapande åtgärder.

Polismyndigheten har inrättat ett internt nätverk där samtliga polisregioner är representerade. Inom nätverket kan frågor av såväl operativ som strategisk karaktär diskuteras och goda exempel lyftas fram. Inom polisen finns också ett faddernätverk där demokrati- och hatbrottsgrupperna i storstadsregionerna ger utbildning och stöd till övriga polisregioner.

En intern webbutbildning, som är tillgänglig för alla polisanställda, ger en grundläggande kunskap om vad ett hatbrott är. Personal vid polisens kontaktcenter, vilka ansvarar för att upprätta en stor mängd polisanmälningar, och personal vid demokrati- och hatbrottsgrupperna ska genomgå aktuell utbildning. Övrig personal bör göra detta, men det är inte obligatoriskt. En utbildning som polisen har upphandlat av Uppsala universitet ger fördjupade kunskaper om bakomliggande orsaker till rasism, hatbrott och brott som hotar den fria åsiktsbildningen. Utbildningen är fem dagar lång och genomförs en gång per år. Den utvärdering som gjordes efter den första kursomgången var mycket positiv.

Polismyndighetens Utvecklingscentrum Stockholm anordnar sedan 2015 årliga demokrati- och hatbrottskonferenser. Vid konferensen 2017 var temat "hets mot folkgrupp".

Polismyndighetens internrevision har nyligen granskat hur utredningsarbetet gällande hatbrott fungerar. Utifrån internrevisionens slutsatser har rikspolischefen beslutat om ytterligare åtgärder som myndigheten ska genomföra för att förbättra sin förmåga på området.

Från och med 2018 avsätter Polismyndigheten ytterligare 10 miljoner kronor i särskilda medel för att förstärka det redan pågående arbetet mot ökad lagföring av hatbrott, tydligare samordning, strategiskt arbete samt uppföljning.

Polisen intensifierar även insatserna mot it-relaterade brott, däribland hatbrott. Den nationella resursen ska utökas ytterligare och beslut har fattats om att etablera regionala it-brottscentrum i polisens sju regioner. Den verksamheten är nu under uppbyggnad och kommer att vara en del i utredningsarbetet när det gäller dessa brott.

Regeringen följer arbetet inom området noga och har gett Polismyndigheten i uppdrag att senast den 29 mars 2019 redovisa vilka ytterligare åtgärder som har vidtagits för att bekämpa hatbrott. Myndigheten ska analysera vilka effekter åtgärderna bedöms leda till och hur man avser att fortsätta utveckla arbetet.

Åklagarmyndigheten

Åklagarmyndigheten fortsätter också att prioritera arbetet för att bekämpa hatbrott. Interna riktlinjer pekar på vikten av att uppmärksamma och noggrant utreda eventuella hatmotiv och lyfta fram dessa som försvårande omständigheter inför domstolarna. Om ett hatmotiv går att bevisa kan det innebära ett strängare straff för gärningspersonen. I varje region finns minst en åklagare som har ett utpekat ansvar för att hantera ärenden med ett misstänkt hatmotiv.

I januari 2016 genomförde Åklagarmyndigheten en granskning avseende hanteringen av hatbrottsutredningarna. Översynen omfattade cirka 300 fall registrerade som hatbrott. På grundval av resultaten av översynen uppdaterade Åklagarmyndigheten sina rutiner avseende dessa utredningar.

Åklagarmyndigheten har nyligen tagit fram en rättslig vägledning gällande hets mot folkgrupp på sociala medier. Syftet är att ge åklagare rättslig vägledning vid utredningar och lagföringar angående hets mot folkgrupp när rätten till yttrandefriheten enligt regeringsformen och Europakonventionen ställs mot skyddet för typiskt sett utsatta grupper. Vägledningen visar i vilka olika steg den straffrättsliga prövningen ska ske och vilka avvägningar åklagaren måste göra, allt för att öka den rättsliga kvaliteten och enhetligheten i rättstillämpningen.

Vidare har Åklagarmyndigheten genom regleringsbrevet för 2018 fått i uppdrag att redovisa vilka åtgärder som har vidtagits i syfte att stärka myndighetens förmåga att ingripa mot hot och kränkningar på internet, samt vilka fortsatta åtgärder som planeras på området.

Sedan 2013 anordnas årligen en hatbrottskonferens för landets samtliga hatbrottsåklagare där det ges möjlighet till erfarenhetsutbyte och information. Konferensen utgör ett led i arbetet med att öka enhetligheten i rättstillämpningen.

Brottsförebyggande rådet

Regeringen har gett Brottsförebyggande rådet ett uppdrag att göra en fördjupad studie av antisemitiska hatbrott. Brottsförebyggande rådet ska i studien belysa den antisemitiska hatbrottslighetens karaktär med fokus på gärningspersoner i syfte att få förbättrad kunskap för

att kunna stärka det förebyggande arbetet. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet den 1 juni 2019.

Svar till frågorna i punkten 30

Av den nationella strategin mot terrorism, som antogs den 27 augusti 2015 (skr. 2014/15:146), framgår att respekt för mänskliga rättigheter och rättsstatens principer är en grundläggande förutsättning för all terrorismbekämpning. Det gäller även skyddet för den personliga integriteten. Dessa principer genomsyrar regeringens arbete mot terrorism såväl nationellt som internationellt. Terrorism får endast bekämpas med medel som hör hemma i ett öppet, demokratiskt och rättssäkert samhälle. Varje åtgärd ska stå i proportion till syftet med åtgärden, både när det handlar om ny generell reglering och tillämpningen av regleringen vid en specifik insats. Bekämpningen av terroristbrottslighet innebär därför ibland svåra avvägningar mellan olika intressen och målsättningar. Fri- och rättigheter får endast begränsas för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle och enbart med sådana åtgärder som är nödvändiga, ändamålsenliga och proportionerliga. Strategin omfattar åtgärder och målsättningar på fyra huvudsakliga områden: förebygga, förhindra, försvåra och hantera konsekvenserna. Regeringen följer arbetet mot terrorism löpande och särskilt genomförandet av den nationella strategin. Området förebygga lyfts fram särskilt nedan.

Utbildning

Polismyndighetens utbildningar inom kontraterrorism syftar till att säkerställa att polisen agerar på ett enhetligt och rättssäkert sätt, och därmed garantera att de mänskliga rättigheterna skyddas och respekteras. Säkerhetspolisen har genomfört mr-utbildningar både för chefer och för övriga medarbete i samarbete med Uppsala universitet under den aktuella rapporteringsperioden (se närmare under punkt 31).

Lagstiftningsåtgärder

Svensk lagstiftning uppfyller alla de krav på terrorismbekämpning som följer av de internationella konventioner som Sverige har tillrätt på området.

Den straffrättsliga regleringen har skärpts på regeringens initiativ och ett särskilt straffansvar för *terrorismresor, mottagande av terrorismutbildning och finansiering av terroristorganisationer* infördes i april 2016.

En utredare lämnade den 15 december 2017 förslag om ett särskilt straffansvar för den som *deltar i verksamheten i en terroristorganisation* (Ds 2017:62). Förslag har också lämnats om att det ska bli straffbart att *ha samröre med en terroristorganisation* genom att till exempel sälja vapen, fordon eller annan liknande utrustning till en sådan organisation. Förslagen bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Sverige har nyligen tillträtt tilläggsprotokollet till Europarådets terrorismkonvention⁸. I syfte att genomföra konventionen och EU:s terrorismdirektiv⁹ trädde ny lagstiftning i kraft den 1 september 2018. Förslagen innebär bland annat att straffbestämmelsen om terrorismresor utvidgas så att även terrorismresor till det egna medborgarskapslandet blir straffbara (det enda undantaget är svenska medborgares resor till Sverige). Genom förslaget uppdateras också terroristbrottet genom att grovt dataintrång läggs till bland de brott som kan utgöra terroristbrott, och kriminaliseringen av terrorismfinansiering blir mer heltäckande.

En utredning arbetar för närvarande med att genomföra en systematisk översyn av den straffrättsliga lagstiftningen på terrorismområdet (dir. 2017:14 och 2018:21). Syftet är att åstadkomma en ändamålsenlig, effektiv och överskådlig reglering som samtidigt är förenlig med ett väl fungerande skydd för grundläggande fri- och rättigheter. Uppdraget ska redovisas senast den 31 januari 2019.

En person som är misstänkt eller tilltalad för terroristbrott har samma processuella rättigheter som andra misstänkta och tilltalade i straffrättsliga förfaranden. Det innebär bland annat att de ska behandlas och betraktas som oskyldiga tills deras skuld fastslagits, de har ingen skyldighet att bidra till utredningen om sin egen skuld och åklagaren har bevisbördan för att

---

⁸ Europarådets konvention om förebyggande av terrorism (CETS nr 196).

⁹ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/541 av den 15 mars 2017 om bekämpande av terrorism, om ersättande av rådets rambeslut 2002/475/RIF och om ändring av rådets beslut 2005/671/RIF.

den påstådda gärningen har begåtts. En person som är misstänkt eller tilltalad för terroristbrott har också samma rätt att biträdas av en försvarare som andra brottsmisstänkta personer.

Åklagarmyndigheten har fått i uppdrag av regeringen, i sitt regleringsbrev för 2018, att redovisa antal misstänkta personer som lagförts och antal beslut i åtalsfrågan rörande terroristbrottslighet.

Förebyggande insatser mot våldsbejakande extremism

Sedan 2014 har regeringen förstärkt det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism. Det yttersta syftet med dessa insatser är att stärka och värna det demokratiska och pluralistiska samhället. Arbetet ska bedrivas med respekt för grundläggande demokratiska principer, som yttrande- och åsiktsfrihet och förenings- och religionsfrihet. Individer som upplever att deras grundläggande rättigheter kränks eller känner sig utpekade på grund av sina politiska åsikter, sin religiösa övertygelse eller sin etniska tillhörighet kan förlora tilltron till samhället och dess institutioner. För att ett förebyggande arbete ska vara framgångsrikt måste det både vara och uppfattas som icke-diskriminerande och rättssäkert. Det förebyggande arbetet omfattar alla former av våldsbejakande extremism.

En av de viktigaste förebyggande åtgärderna har varit att stötta kommunerna i deras arbete. Det var den centrala uppgiften för den nationella samordnaren för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism (Ju 2014:18), vars uppdrag pågick 2014–2017. Sedan den 1 januari 2018 finns en permanent struktur för det förebyggande arbetet genom att regeringen har inrättat Center mot våldsbejakande extremism vid Brottsförebyggande rådet. Detta nationella center ska stärka och utveckla det kunskapsbaserade arbetet med förebyggande åtgärder mot våldsbejakande extremism nationellt, regionalt och lokalt. Verksamheten syftar ytterst till att förebygga ideologiskt motiverad brottslighet och terrorism.

Ett omfattande arbete har bedrivits och bedrivs för att förebygga inträde i våldsbejakande extremism. Bland annat har statsbidraget till verksamheter inom civilsamhället som förebygger våldsbejakande extremism förstärkts och kunskap- och metodutveckling i frågor om våldsbejakande extremism och rasism för lärare, fritidspersonal och socialsekreterare har genomförts. Det finns i dag också bättre kunskap om innehållet i våldsbejakande extremistisk

propaganda i olika digitala miljöer. Totalförsvarets forskningsinstitut har ett pågående uppdrag att genomföra kartläggningar och analyser inom detta område. Arbetet pågår också för att underlätta utträde ur våldsbejakande extremism, till exempel genom stöd till socialtjänsten arbete med återvändare och andra personer involverade i våldsbejakande extremism. Utbildning, metoder och arbetssätt har arbetats fram för att förebygga våldsbejakande extremism inom olika verksamheter, som de särskilda ungdomshemmen inom Statens institutionsstyrelse och Kriminalvården.

Svar till frågorna i punkten 31

Som nämns i svaret till punkten 4 lämnade regeringen under 2016 en skrivelse till riksdagen med en strategi för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter (skr. 2016/17:29). Strategin tar sin utgångspunkt i det av riksdagen fastställda målet om att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter. Strategins innebörd är att efterlevnaden av Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter inte kan tas för given, vare sig på kort eller lång sikt. I stället måste även fortsättningsvis steg tas mot en sammanhållen struktur för att främja och skydda de mänskliga rättigheterna på en övergripande nivå. En sådan struktur bör bestå av ett starkt rättsligt och institutionellt skydd av de mänskliga rättigheterna, ett samordnat och systematiskt arbete med mänskliga rättigheter inom offentlig verksamhet, och ett starkt stöd för arbete med mänskliga rättigheter inom det civila samhället och inom näringslivet. I den andra delen av skrivelsen lämnar regeringen en lägesrapport när det gäller utvecklingen av de internationella instrument om mänskliga rättigheter som Sverige har tillträtt sedan 2006. Nedan beskrivs mer ingående en av de åtgärder som nämns inom ramen för arbetet med ett samordnat och systematiskt arbete med mänskliga rättigheter inom offentlig verksamhet: kompetensutveckling av statligt anställda.

Uppsala universitet har sedan 2014 regeringens uppdrag att utarbeta och genomföra kompetensutvecklingsprogram om mänskliga rättigheter för berörd personal på olika nivåer inom statsförvaltningen. Syftet med uppdraget är att statliga myndigheter ska ha kännedom om de mänskliga rättigheterna och deras innebörd för att lära känna igen situationer där rättighetsfrågor aktualiseras inom ramen för den egna yrkesutövningen. Universitetet erbjuder

grundläggande utbildningar som ger en genomgång av de mänskliga rättigheterna inom statsförvaltningen, och har också utvecklat en webbaserad introduktionsutbildning som riktar sig till alla som arbetar i offentlig verksamhet. Från och med våren 2018 erbjuder universitetet också verklighetsanpassade och praktiskt inriktade utbildningar för personal på statliga myndigheter. Så här långt har 5 000 personer avslutat introduktionsutbildningen och av utvärderingen framgår att 80 procent av deltagarna anser att utbildningen är relevant för deras yrkesutövning.

Den 13 juni 2018 beslutade riksdagen att anta regeringens förslag att ge FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) ställning som svensk lag. Genom inkorporeringen vill regeringen tydliggöra att Sveriges konventionsåtaganden enligt barnkonventionen ska säkerställas på alla nivåer inom offentlig verksamhet och att ett barnrättsbaserat synsätt ska genomsyra all verksamhet som berör barn och unga. Den aktuella lagen träder i kraft den 1 januari 2020.

Information till dig som är misstänkt för brott

- Du har rätt att bli underrättad om misstanken och förändringar av denna. Du har även rätt att fortlöpande ta del av utredningen om det kan ske utan att det skadar utredningen.
- Du har rätt att inte behöva yttra dig över misstanken i förhör hos Polisen eller andra myndigheter.
- Du har rätt att på egen hand anlita en försvarare. Du har i vissa fall även rätt att få en offentlig försvarare om du själv begär det eller bedöms vara i behov av en.
- Du kan ha rätt att utse en försvarare eller ett biträde i den stat som har utfärdat arresteringsordern.
- Du har rätt att vid behov få hjälp av tolk och få viktiga handlingar översätta.
- Du är skyldig att stanna kvar för förhör i högst sex timmar. I undantagsfall kan du vara skyldig att stanna kvar i ytterligare högst sex timmar. Snarast efter förhöret ska du friges om inte åklagaren beslutar att du ska anhållas.

Ytterligare information till dig som anhållits eller häktats

- Du har rätt att ta del av de omständigheter som ligger till grund för beslutet om anhållande eller häktning.
- Du har rätt att få någon av dina närmaste anhöriga eller någon annan person som står dig särskilt nära underrättad om frihetsberövandet så snart det kan ske utan att det skadar utredningen.
- Du som inte är svensk medborgare har rätt att begära att ditt hemlands konsulat så snart som möjligt underrättas om frihetsberövandet och att meddelanden från dig vidarebefordras dit.
- Du har rätt att vid behov få mat och vila.
- Du har rätt till minst en timmes daglig utomhusvistelse på rastgård om du har varit frihetsberövad under minst ett dygn.
- Du har rätt att vid behov få hälso- och sjukvård. Du har också rätt att på egen begäran bli undersökt av läkare, om det inte är uppenbart att en läkarundersökning är onödig. Du har därefter rätt att bli vårdad på det sätt läkaren sagt.
- Efter att åklagare beslutat att du ska vara anhållen, ska han eller hon så snart som möjligt och senast klockan tolv tredje dagen efter anhållningsbeslutet begära att en domstol prövar om du ska häktas. Domstolen ska då så snart som möjligt hålla förhandling. Sådan förhandling får aldrig hållas senare än fyra dygn efter att du greps eller annars blev frihetsberövad. Om domstolen beslutar att du ska vara häktad bestäms även när åtal ska väckas. Om åtal inte väcks inom två veckor, ska domstolen som huvudregel hålla ny förhandling varannan vecka fram till dess att åtal väcks.

- Under tiden som du är frihetsberövad kan dina kontakter med omvärlden inskränkas.
- Efter att åklagaren anhållit dig är han eller hon skyldig att hela tiden kontrollera om det finns skäl att hålla dig fortsatt frihetsberövad

Särskild information till dig som är under 18 år

- Du har rätt att få en offentlig försvarare om det inte är uppenbart att det inte behövs.
- Även om åklagaren beslutar att inte anhålla dig får Polisen hålla kvar dig i upp till tre timmar för att så snart som möjligt överlämna dig till dina föräldrar, annan vårdnadshavare, tjänsteman vid socialtjänsten eller annan lämplig vuxen person.

Om du har frågor i anledning av denna information kan du vända dig till Polisen eller din försvarare.

BILAGA 2: Statistik rörande sexualbrott

Anmälda sexualbrott i hela landet

	År	År	År	År
	2014	2015	2016	2017
	Antal	Antal	Antal	Antal
Våldtäkt inkl. grov (ingår även i våldsbrott)				
Mot flicka under 15 år	2037	1484	1877	1836
Våldtäkt inkl. grov (ingår även i våldsbrott)				
Mot pojke under 15 år	234	267	289	297
Våldtäkt inkl. grov (ingår även i våldsbrott)				
Mot flicka 15–17 år	872	644	765	933
Våldtäkt inkl. grov (ingår även i våldsbrott)				
Mot pojke 15–17 år	29	49	78	55
Våldtäkt inkl. grov (ingår även i våldsbrott)				
Mot kvinna 18 år eller äldre	3395	3333	3559	4041
Våldtäkt inkl. grov (ingår även i våldsbrott)				
Mot man 18 år eller äldre	130	141	147	207
Våldtäkt inkl. grov mot kvinna	6304	5461	6201	6810
Våldtäkt inkl. grov mot man	393	457	514	559
Sexuellt tvång, utnyttjande m.m.				
Mot person 15 år eller äldre				
Mot kvinna 18 år eller äldre	206	213	241	231
Sexuellt tvång, utnyttjande m.m.				
Mot person 15 år eller äldre				
Mot man 18 år eller äldre	46	35	14	22
Sexuellt tvång, utnyttjande m.m.				
Mot person 15 år eller äldre				
Mot flicka 15–17 år	103	81	71	93
Sexuellt tvång, utnyttjande m.m.				
Mot person 15 år eller äldre				
Mot pojke 15–17 år	14	15	33	42
Sexuellt tvång, utnyttjande m.m. mot kvinna	309	294	312	324
Sexuellt tvång, utnyttjande m.m. mot man	60	50	47	64
Sexuellt ofredande (ej blottning)				
Mot barn under 15 år				
Mot flicka under 15 år	3000	2072	2400	2277
Sexuellt ofredande (ej blottning)				
Mot barn under 15 år				
Mot pojke under 15 år	415	420	464	460
Sexuellt ofredande (ej blottning)				
Mot barn 15–17 år				
Mot flicka 15–17 år	718	745	1363	1429
Sexuellt ofredande (ej blottning)				
Mot barn 15–17 år				

Mot pojke 15–17 år	48	71	147	131
Sexuellt ofredande (ej blottning)				
Mot person 18 år eller äldre				
Mot kvinna 18 år eller äldre	4189	4173	4907	5381
Sexuellt ofredande (ej blottning)				
Mot person 18 år eller äldre				
Mot man 18 år eller äldre	327	409	395	426
Sexuellt ofredande (ej blottning) mot kvinna	7907	6990	8670	9087
Sexuellt ofredande (ej blottning) mot man	790	900	1006	1017
Sexuellt utnyttjande av barn under 18 år				
av flicka under 15 år	284	247	194	207
Sexuellt utnyttjande av barn under 18 år				
av pojke under 15 år	59	58	34	52
Sexuellt utnyttjande av barn under 18 år				
av flicka 15–17 år	16	21	20	19
Sexuellt utnyttjande av barn under 18 år				
av pojke 15–17 år	2	7	9	5
Sexuellt utnyttjande av barn under 18 år mot flicka	300	268	214	226
Sexuellt utnyttjande av barn under 18 år mot pojke	61	65	43	57
Sexuellt övergrepp mot barn under 18 år				
mot flicka under 15 år	630	603	473	504
Sexuellt övergrepp mot barn under 18 år				
mot pojke under 15 år	131	126	150	198
Sexuellt övergrepp mot barn under 18 år				
mot flicka 15–17 år	24	18	37	21
Sexuellt övergrepp mot barn under 18 år				
mot pojke 15–17 år	1	5	14	7
Sexuellt övergrepp mot barn under 18 år mot flicka	654	621	510	525
Sexuellt övergrepp mot barn under 18 år mot pojke	132	131	164	205
Kontakt med barn under 15 år i sexuellt syfte				
Med flicka	122	116	102	90
Kontakt med barn under 15 år i sexuellt syfte				
Med pojke	21	24	25	16

Källa: Brottsförebyggande rådet

BILAGA 3: Statistik rörande asyl m.m.

Asyl m.m. 2014-juni 2018					
	2014	2015	2016	2017	2018 t.o.m. juni
Antal asylsökande	81 301	162 877	28 939	25 666	10 338
Beviljade uppehållstillstånd till asylsökande	33 575	34 582	69 682	31 785	8 444
- varav alternativt skyddsbehövande	19 900	18 461	48 355	13 778	2 563
- därav i andra och tredje instans	702	292	1 011	1 422	553
Återvändande 2014-juni 2018					
	2014	2015	2016	2017	2018 t.o.m. juni
Självmant återvändande	8 006	10 633	16 414	9 047	3 965
Verkställda tvång (totalt)	4 165	3 414	3 728	4 165	2 099
Summa	12 171	14 047	20 142	13 212	6 064

Antalet utresta * från Sverige i samband med utskrivning från mottagningssystemet, fördelat på medborgarskap och destination											
Medborgarskap Januari-december 2017	Utresa med hjälp av Migrationsverket					Utresa med hjälp av polisen					Totalt
	Hemlandet	EU/EES-land	tredje land	okänd destination	Totalt migr	Hemlandet	EU/EES-land	tredje land	okänd destination	Totalt polisen	
Irak	915	498	15	2	1 425	53	85	5	2	145	1 563
Afghanistan	445	846	11	3	1 297	62	53		1	116	1 406
Albanien	635	37	22	7	700	308	11	20	4	340	1 037
Ukraina	521	45	9		575	135	45	1		181	755
Georgien	266	83	28		375	146	30	6	4	184	557
Serbien	259	14	13		286	165	4	1	1	171	457
Somalia	25	330	2		357	3	54	1	1	59	415
Syrien	13	222	50	7	292	1	60	4		64	356
Marocko	32	113	3		148	100	36	1	5	141	287
Kosovo	180	3	47		229	45	2	6		53	282
Iran	125	95	14		233	8	25			33	266
Bosnien och Hercegovina	163		7		170	77		2	3	82	251
Makedonien	175	1			175	70			1	71	246
Mongoliet	161	11	6	1	179	48	5	1		54	233
Nigeria	18	71	4		93	22	73	1	2	98	189
Ryssland	73	46	4		123	46	12	2	1	61	183
Kazakstan	105	8	24		137	31	9	4		44	181
Övriga	1 093	954	201	11	2 253	491	328	37	21	875	3 117
Totalt antal unika individer	5 204	3 377	460	31	9 047	1 811	832	92	46	2 772	11 781
<i>Totalt antal utresor</i>	<i>5 238</i>	<i>3 404</i>	<i>460</i>	<i>31</i>	<i>9 133</i>	<i>1 831</i>	<i>843</i>	<i>92</i>	<i>46</i>	<i>2 812</i>	<i>11 945</i>

Anmärkning: I ovanstående tabell redovisas för polisens del endast de ärenden där Migrationsverket har lämnat över ärendet till polisen för att personen inte återvänder självmant. Således saknas utresor avseende personer vars ärende har överlämnats till polisen för att personen har avvikit samma år eller tidigare år.

Kommentar: Av de ärenden som hanterades av Migrationsverket och som avslutades med ett självmant återvändande i form av en utresa 2017 var 31 procent hänförliga till kvinnor och 61 procent hänförliga till män. Motsvarande uppgifter för 2016 var 32 resp. 68 procent.

Beviljade uppehållstillstånd i migrationsdomstolarna 2014-juni 2018			
	Avgjorda	Bifall	i %
2014	13 004	788	6%
2015	12 346	564	5%
2016	16 203	788	5%
2017	22 546	1 860	8%
2018 t.o.m. juni	12 618	880	7%
2014-2018	76 717	4 880	6%

BILAGA 4: Uppgifter om dödsfall relaterade till polisens arrest*Dödsfall relaterade till polisens arrest 2014–2017*

Datum	Plats	Kön	Ålder	Medborgarskap	Utfall av förundersökning	Trolig dödsorsak (från eventuellt rättsmedicinskt obduktionsprotokoll)
2014-01-18	Karlstad	M	37	Sverige	Förundersökning inleddes, lades ner på grund av att det saknades anledning att anta att brott har förövats.	Läkemedelsförgiftning
2014-05-06	Strömstad	M	65	Sverige	Förundersökning inleddes ej.	-
2014-08-16	Göteborg	M	22	Okänt	Förundersökning inleddes, lades ner på grund av att det saknades anledning att anta att brott har förövats.	-
2014-09-01	Halmstad	M	32	Sverige	Förundersökning inleddes, lades ner på grund av att det saknades anledning att anta att brott har förövats.	-
2014-09-17	Borlänge	K	25	Sverige	Förundersökning inleddes, lades ner på grund av att det saknades anledning att anta att brott har förövats.	Akut läkemedelsförgiftning
2014-10-06	Borlänge	M	60	Sverige	Förundersökning inleddes, lades ner på grund av att det saknades anledning att anta att brott har förövats.	Hjärnblödning
2015-02-02	Sundsvall	M	33	Sverige	Förundersökning inleddes, lades ner på grund av att det saknades	Metadonförgiftning

BILAGA 4: Uppgifter om dödsfall relaterade till polisens arrest

Dödsfall relaterade till polisens arrest 2014–2017

					anledning att anta att brott har förövats.	
2015-03-10	Enskede	M	55	Turkiet	Förundersökning inleddes och åtal väcktes mot en polis. Polisen friades i domstol.	Akut hjärtinfarkt
2015-05-12	Avesta	M	24	Sverige	Förundersökning inleddes, lades ner på grund av att det saknades anledning att anta att brott har förövats.	Blandförgiftning med amfetamin i kombination med flera narkotikaklassade läkemedel
2015-11-22	Jönköping	M	27	Sverige	Förundersökning inleddes, lades ner på grund av att det saknades anledning att anta att brott har förövats.	Syrebristbetingade hjärnskador, möjligen orsakade av överintag av läkemedel
2016-02-02	Östersund	M	55	Sverige	Förundersökning inleddes, lades ner på grund av att det saknades anledning att anta att brott har förövats.	Blandmissbruk med kroniska organförändringar i hjärta och lever, och akut påverkan av ett flertal droger
2016-05-25	Örebro	M	44	Sverige	Förundersökning inleddes, lades ner på grund av att det saknades anledning att anta att brott har förövats.	Förgiftning med flera läkemedel i kombination med alkohol
2016-07-19	Norrköping	M	46	Sverige	Förundersökning inleddes, lades ner på grund av att det saknades anledning att anta att brott har förövats.	Buprenorfinförgiftning för sig eller i kombination med alkohol och klonazepam
2016-09-10	Stockholm	M	52	Chile	Förundersökning inleddes, lades ner på grund av att det saknades	Hängning (själv mord)

BILAGA 4: Uppgifter om dödsfall relaterade till polisens arrest

Dödsfall relaterade till polisens arrest 2014–2017

					anledning att anta att brott har förövats.	
2016-11-04	Lund	K	20	Sverige	Förundersökning inleddes, lades ner på grund av att det saknades anledning att anta att brott har förövats.	Läkemedelsförgiftning med metadon
2016-11-22	Göteborg	M	35	Sverige	Förundersökning inleddes, lades ner på grund av att det saknades anledning att anta att brott har förövats.	Förgiftning av alkohol och läkemedel
2017-01-24	Katrineholm	M	56	Sverige	Förundersökning inleddes ej.	Sjukdom i kombination med olycksfall
2017-02-07	Örebro	M	32	Armenien	Förundersökning inleddes, lades ner på grund av att det saknades anledning att anta att brott har förövats.	Hjärnblödning
2017-06-03	Gävle	M	34	Djibouti	Förundersökning inleddes, lades ner på grund av att det saknades anledning att anta att brott har förövats.	Alkoholförgiftning i kombination med läkemedel
2017-07-09	Göteborg	M	42	Sverige	Förundersökning inleddes, lades ner på grund av att det saknades anledning att anta att brott har förövats.	Heroinförgiftning i kombination med läkemedel
2017-11-14	Solna	M	26	Sverige	Förundersökning inleddes, lades ner på grund av att det saknades	Kokainförgiftning

BILAGA 4: Uppgifter om dödsfall relaterade till polisens arrest

Dödsfall relaterade till polisens arrest 2014–2017

					anledning att anta att brott har förövats.	
2017-11-20	Karlstad	M	51	Sverige	Förundersökning inleddes ej.	-

Källa: Polismyndigheten